

המזכבה

עתו שבועי

כל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים

..... יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה:

באוסטריה-אונגריה:	
לשנה	6 כתרין
לחצי שנה	3
לרבע	1.60

באשכנז:

לשנה	7 כתרין
ביתר הארצות:	
לשנה 8 כתרין —	8.50 פראנק.

הארסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:
„Hamicpe“
ul. Św. Sebastyana 32, Kraków.

מחיר מירעות או הזכרות לנפטרים
לפי גרל השטח.

ברכת מו"ט חצי הכתר. כראש הגליון
שני כתרין.

גליון בודד 12 הדר.

מכתבים בלתי חפשים לא יתקבלו.
כ"י, שלא נרפס, לא יושב לבעליו.
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא
רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם
מקומו הקודם.

מחיר שנוי אדרסה חצי הכתר.

Kraków, 27 Sierpnia 1905.

גליון ל"ד

הראשון כ"ד אב תרס"ה.

הדת והלאומות.

שני המושגים האלה עוררו במשך עת רבה שאון והמולה בעולמנו. אלה הרעישו עולמות על קנאת הדת ואלה צעקו מדה על מחללי הקדש. ומהומה רבה קמה בתוכנו. ועד היום עוד לא בא הדבר לידי נמר. עוד השאלה מנסרת בקרבנו, אם לאומות ודת בישראל הן מושגים אהווים ורבוקים זה בזה או המה מושגים נבדלים, אשר האחד אינו תלוי בתכרו. כי זאת לא תעלה על דעת איש, כי הדת והלאומות מתנגדות זו לזו. המבוכה עוד לא הדלה וסופרינו לא באו לידי מסקנא. סבת הדבר היא, כי לא התעסקו בשאלה הזאת כמו בענין מדעי, לא עמלו להגיע לידי הוכחה ברורה. והשאלה היתה לאבן נגף לשתני מפלגות מתנגדות זו לזו, אשר כל אחת התאמצה לעמד על דעתה ולמצוא ראיות, כי אתה הצדק. החפשים במפלגה הציונית החליטו, כי לאומות בפני עצמה ודת בפני עצמה ואין האחת תלויה בשנית. גם ציונים רתיים מצאו לנכון להודות לדבריהם. ומתנגדי הציונות החליטו כי אין לאומות ישראל כלי דת. אך גם הם לא ירדו לעמקו של דבר, כי אם מפני שהציונים אמרו כך, ראו המה הובה לעצמם לאמר את ההפך. אם נחפזין לעמד על האמת, עלינו להתעמק מעט בענין הזה, כדי להגיע להוכחה ברורה. עלינו לדעת כברור את מהות הלאומות, השגורה כל כך בפנינו ואת 'חוסה אל הדת בכל הזמנים בעמנו. הסמנים הראשיים, אשר בהם נכיר כל עם, המה: גזעו, שפתו, ארצו, עברו ותכונותיו. הגזע

הוא גורם חשוב, שיתקרבו בני העם זה לזה ויאהבו ויעזרו זה את זה. כי בהיות כלם משרש אחד הלא אחים הם. השפה גם היא גורם חשוב לאהדות העם. אם אנשים רבים ידברו בשפה אחת, בה יוציאו את כל הגות לבותיהם ומחשבותיהם, בה יודיע איש את רעהו מקרי חיון, יגונו ושמחתו, בה יתרועעו וישירו ובה כתובים גם רגשות אבותיהם, השקפותיהם ודעותיהם וכל בני העם יקלטו בקרבם את פרי הרוח הזה, אם הסופרים והמשוררים מתאמצים להפיה בתוך כלם יחד רוח היים בשפה הזאת להתגיל את הדעת ואת הרגש ולגשוע בקרבם את האהבה ללאום, הלא נעשה כל העם להטיבה אחת, למחלקה מיוחדת של האנושות. הסמן השלישי הארץ, גם הוא גורם לחבה משותפת ולאהדות. דארץ אשר בה נולדו כלם, אשר בה שרש גזעם, אשר בה הרגישו כלם רגשי שמחה ואבל, בה עבדו ובה נחו ובה עבדו ויפעלו גם אבותיהם וגם שרדי עצבותיהם. טמונים בה, הארץ הזאת מחברה את כל יושביה לאהבה זה את זה ולמסור נפשם בשכילה. הסמן הרביעי העבר, ההיסטוריא, שהוא סכום ידוע של מקרים ומעשים, טובים ורעים, משמחים ומראיבים את כל העם יחד, בה ידאה כל איש את חיי אבותיו בימים שעברו והוא מתבונן אל כל המקרים, אשר בהם סבל כל העם יחד והוא יודע את היחס, אשר למצב העם בזמן הזה אל שלשלת המקרים בזמן העבר והוא נקשר בזה אל עמו ואל גורלו ובוה יתחזק בקרבו הרגש הלאומי. הסמן החמישי הוא תכונות נפש העם. לכל עם יש סגולות נפשיות

מיוחדות, נשיות ידועות לטוב או לרע, כשרונות מיוחדים לו ומדות מיוחדות. בכלל זה גם הדת, אשר בה נכללות כל תכונות הנפש והמדות והנשיות של העם. יש אמנם דת אחת לעמים רבים ובכל זאת נוכל להכיר באופן עשית הקי הדת בעמים השונים ובמנהגים ובהגדות את אפיו המיוחד של כל עם. כי כל עם מסגל תמיד את הדת לתכונות נפשו. ועל כן נכנסו בדת הנוצרית, למשל נוסחאות ותקנות רבות ושונות לפי נפש עם ועם, כפי שיתאר לו את המושגים הדתיים בדמיונו וכפי נשיות במדות ובמעשים. יש עמים, שהכניסו אל הדת כל טוב ויפי ויש עמים שהכניסו אל הדת מנהגים אכזרים ועריצות. הדת היא מניע ראשי וגורם עקרי בהתפתחות חיון, מדותיו וכשרונותיו בכל הזמנים וממנה תוצאות רבות להשתלשלות התיים-טוריה בעתיד. אם יש לעם אחד בני גזע אחד, בעלי שפה אחת יושבי ארץ אחת, גם דת אחת בודאי תגרום זו לאחדות ואחווה. הדת גורמת הרבה להתפתחות הספרות והאומנות ויתר פרי הכשרונות. רבים קנו להם שם עולם ויהיו לתפארת עם דק ע"י הדת. ביחוד היה כן בימי קדם וכימי הביניים. או היתה הדת המניע היהודי בכל הנועות האנושות. אם נפריד את הדת מעל הלאומות יחסר לכל עם חלק חשוב ומכריע בלאומות. ואם בשאר העמים כן, על אחת כו"כ בנו היהודים! לנו הן הדת היא הלאומות והלאומות היא הדת ולא נוכל להפריד ביניהן. כל הסמנים נה"ל נכללים אצלנו בדת. אם נתבונן אל חיי עמנו לפנינו והיום, נוכח, כי מהות היהדות

פיריטון.

* * *
מלדיה נונה מסביב מרחפת.
דומם אט חודרת אל לב.
ירעשו הנימים, הרוח זועפת.
על פצוץ ההו נורא הקאב.
פצוץ הוא ההו! אנושה מכתו.
מפרפר, מהפס, מעורר דמעות.
אנקה ימלמ, אחרית נשימתו.
והכל יתהל בלהות נוראות.
האך, 'לספור' הקריאה נוצרה?
ירמי חיים להלונה יבולו?
'הקבר' ההו! הלב - מערה צרה?
ומתים אין מספר לקבר יובלו?
* * *
--אין מבין ההו! אותי, תבונתי.

לבדי אל קרבי הנני שופע.
עמוק שמה קבורים כל מחשבותי.
שמה עולמי צולל שוקע.

מצבת עולם על הקבר בניתי.
חרוטה בדמע ודם המוגרים.
אין מי שיחדור מבעד ללבתי.
יקרא הרשום, יספיד הנקברים.

נצלהתי.

חמישי אני לאלה הצריבים להודות, ואתם ררשנים קראו לי פפפמן, בעל חלומות או גם שקרן, ואני אעשה את שלי. גם חוץ לדרך המבע נעשה לי ואספרהו לבם, ויהי מה!
אבותי היו חסידים, את החסידות ינקתי עם חלב אמ, ומדוע לא אהיה גם אני חסיד? ובאמת רואה אני רב טוב צפון במדה החסידות: עבודת ה' בשמחה, התעוררות, רוח חיים, התלהבות ואהדות האגודה. — רוב מורי היו יהודים לאומיים או כמו שקוראים להם היום ציונים, והם השרישו כי את תורתם

עמוק עמוק, ואיך לא אהיה גם אני ציוני? ובאמת מה עול נמצא בציונות? התשוקה להיות לעם, לרבר בשפה שלנו ולשוב אל ארץ אבותינו, היא איננה עון. — משאי ומתני היה ימים רבים עם הסוציאליים; גם שם מצאתי חלק טוב: חריצות, אהבת שווי קטן וגדול וכיוצא בהן; ומדוע לא אהיה גם אני סוציאליסט? ובכן הנני חסיד — ציוני — סוציאלי, שזה לבל נפש, או קדירה דבי שותפי, ומי ראוי אפא להבחר לראש הקהל, או לכל הפחות לאחד מהיושבים ראשונה בעצה? לא אני, שאני יודע את חובתי לכל המפלגות? זאת ידעו גם הם, כלומר, האדוקים והנאורים, הפועלים והבטלנים, הבינונים והבלתי כינונים, הכל כאשר לכל. אע"פ שלא הגיד לי זאת אף אחד מהם, ואע"פ שלא קראוני גם אל האספה, שהיתה כמוצאי שבת שלפני הבחירה (אין זאת כ"א לא רצו להמריחני בלילה), אעפ"כ קראתי מעל מצחם והכרתי, כי אך בי הם חפצים, ואנכי אשר אך את, טובת הכלל בקשתי, מחלתי על כבודי ואלך בלתי קרוא אל האספה. סביב לשלחן כבר ישבו הנאספים, ולא נשאר לי מקום לשבת. ודעו לבם רבותי, כי מעודי נזהר אנכי במרחא דצבורא, לבן ישבתי לי אצל התנור, וידעתי כי סוף הבכור לבא. היושב בראש שלח להביא משקה (בלי ספק ידע לבה"פ את הכלל כי, גדולה לגימה", שיבולה לקרב

היא הדת. יסוד הסטוריתנו, תמצית כל עברנו מיום היותנו לעם עד היום, תכן חיינו ונשמת אפנו הם הדת. כל המלחמות וכל הסכסוכים בארצנו בין בני ישראל היו אך כשבול הדת. שנאת העמים לנו מעולם היתה רק יען נפרדנו מהם בדתנו. כל אשר סבלנו מעולם, כל מעלותינו וחסרונותינו, הכל בדת יסודו. הדת הוא הנושא העקרי בדברי ימינו. ספרותנו מלאה אך ענינים דתיים, הפר את הדת מתוכה ולא תשאיר בידנו שום ספרות. אין לנו ספר אחד בספרותנו הרחב מקדם, שאין תכנו ענין דתי או עומד ביהם קרוב אל הדת. כל היותנו לעם היתה ע"י הדת וכשבול הדת.

אך למותר הוא להוכיח כי כל תכונות נפשנו, כשרונותינו, נטיותינו, סדורתנו וסגולותינו, כלם נכללים בתורה, על כלם הטבע הותמה. כמה הצטין עמנו מימי קדם עד היום? כמה הראה גדולות ונפלאות? כמה היה סולל הדרך? הלא אך בדת, ומה שאירי גדולי קדמונינו ומה הנחילו לאחרים? הלא אך דת. עמים אחרים, גם מבני זמננו, מבני שם, הצמינו במקצועות אחרים, במלחמות, במ"עים, בכנינים, במסחר העולם, בהרשת, וישראל מצא חלקו אך בדת. יתר מעשיו היו רק כפי הצורך ולא לעשות לו שם ולסולל הדרך, כמו שמהמיותו היו רק מלחמות מן. וזו זה יחשיב את האמת הנלויה, כי כל יסוד קיומנו וארך ימינו הוא הדת והיא שעמדה לנו, לבלתי נאבד. כנפול עמודינו החסריים, הארץ והממשלה, לא אבדנו בעמים אחרים, כי בעמוד הרוחני נשעננו. וכנפול העמוד הזה יסוף גם העם. לכן לא נוכל לדבר על הדת והלאומות כמו על שני מושגים. מושג אחד הם אצלנו.

נשאלה את ההיסטוריא, נתכונן כהיו עמנו בין בארצו ובין בגולה ואז נראה, כי בכל העתים היתה הדת יסוד הלאומות וכל שומרי התורה היו גם אוהבי עמם ולאומים ומוסרים נפשם עליו ואלה אשר הקילו בכבוד הדת ויפנו לה ערף בנדו גם בעמם וישנאו את הלאום היהודי.

בזמן בית ראשון היו הנביאים הנלחמים בעד הדת גם הלאומיים הראשונים, אשר התאמצו לנטוע בקרב העם את האהבה לעמם וניהו את היסוד לקיומנו הנצחי. ונביאי הבעל, שהדיחו את ישראל מאחרי התורה, נטעו בקרבם זמורת זר, למדום לחקות מעשי אחרים, לבטל עצמותם ולהתבולל בשבניהם. בזמן בית שני היו מקנאי קנאת ה' והתורה גם הלאומיים המובים, שנלחמו בעד עמם ויצילוהו, ועוזבי התורה, שחקו מעשי הגוים, בנדו בעמם וימסרוהו ביד אויביהם.

כל אלה ידועים לכל ובכל זאת עלינו להזכירם ככל עת, כי הלא ישנם "חכמים" בינינו, הרוצים להכחיש ולעזות את ההיסטוריא הברורה והנלויה. בימי הרדיפות במלכות רומא ובממלכות אירופא בקשו שונאינו להכרית רק את דת ישראל, בדעתם, שאם אין תורת ישראל אין גם ישראל ואבותינו גם הם ידעו זאת וימסרו נפשם ויבחרו במוות ולא ותרז על דתם ולולא זאת לא היה היום זכר ושריד לעמנו. ומדוע לא אמרו אז היהודים הנרדפים, כי הלאומות היהודית אינה תלויה בדת, הלא בזאת היו יכולים להציל נפשם מיד הורג? מדוע לא המירו דתם להשאר, "יהודים גמורים" על יסוד הלאומות? הדבר היה אז פשוט: יהודים בלא יהדות דתית אינם יהודים. וא"כ לאומות ישראל בלי תורה היא רק מליצה ריקה, המצאת דורנו, בלי כל תכין, וכאשר תשתנה המליצה המודרנית תאבד היהדות, אם תתקבל הדעה הזאת בכל העם.

כאשר קמה בת הקראים, שבהשו בתורה שבועש, הכדילום מן האומה הישראלית ויוציאום מכלל עמנו. ומדוע רחקום, הלא סוף סוף בני עמנו הם ויכולים היו להיות יהודים לאומיים טובים? מדוע נעשו ללאום כפני עצמם? ומדוע לא נחלקו האשכנזים, ההולנדים והאונגרים לשני עמים שונים, כאשר בפרו קצתם בדת הקתולית ויאחזו רק בדת הכתובה כבירת החדשה? האין זאת ראיה ברורה, שלא הרי ישראל כהרי עמים אחרים, כי אצלנו אי אפשר להפריד בין הדת ובין הלאומות? בעמים אחרים, אם יקבל קצת העם שפה אחרת, מיד יבדל מן הכלל ויהי לעם אחר ולא יועיל לו גם שבתו בארץ אחת ותחת ממשלה אחת, והעם היהודי יושב בארצות שונות מקצה כדור הארץ ועד קצהו ומדבר בלשונות שונות והכל מודים, כי בלם עם אחד. ומה מהכרם, אם לא הדת? כמעט יפנה יהודי אחד ערף לדתו ויקבל דת אחרת, אף אם בתוך היהודים הוא יושב ובלשונו הוא מדבר, מיד יחדל להמנות בתוך היהודים ויחשב לכן העם, שקבל את דתו, ואנחנו נקרא לו "בוגד בעמו" ומכזים אותו. ולא כן היה לולא היתה הדת עקר הלאומותנו.

עוד פקט אחד. בימי הרפורם הדתי, כאשר התעורר החפץ ביהודים באשכנז, לתקן את דת ישראל ולתת לה צורה מודרנית דומה לדת השלמת. האם לא היו המתקנים המתבוללים הראשונים, ראשונים לטמיעה ולהשמדת ישראל? וגם היום, האין המתקנים באשכנז, באונגריא ובאמריקה גם המתבוללים והמרכים מומרים? משנה לשנה ימעט

מספרם ויעברו לעמים אחרים. מן התורה סרו ויהדות מה להם? גם פה בארצנו מי המה הבוגדים בעמנו? החרדים או האינטליגנטים שפרקו עול הדת? איך שלא תהיה דעתנו על החסידים, איך שלא נסכול את דפיון ידיהם ואת שנאתם לדעת, הלא מכרחים אנחנו להודות, כי נאמנים הם לאומותנו. מעולם לא נמצאו כהם שונאי ישראל, מה שלא נוכל להעיד על הנאורים עוזבי התורה. האין מזה ראיה, כי כל הסר מדתנו סופו להתרחק גם מעמנו ולהתחבר לנוים, גם אם בין הלאומיים יתחשב. הלא אין לנו כל ערובה, כי התנועה הלאומית לעולם תעמד. מכל האמור ראינו, כי תמיד היו אצלנו הדת והלאומות שלוכות זו בזו ויתר פעלו על אופן חיינו. הדת היא עקר הלאומותנו. וכיחוד היה כן בגולה, באין לנו קבוצין מיוחד ושום כריח מחבר כלנו יחד בלעריה. רק בה מצאנו מלט ונוחם, כאשר נתאסף אל ביה"כ נרניש, כי כלנו בני עם אחד. מנקודת התשקפה הזאת רק הציונים המזרחיים הכירו את הלאומות האמתית. הם הכירו את הדת והלאומות יחד, לכן על ידיהם תבא ישועתנו. מאלה האוהזים בדת לבדה ואינם מודים בלאומות שבה, לא נוכל להבנות, כי המה דוחים כל פעולה עממית ומרפים ידי העם. רק כמזרחי נהמתנו. מ. וו.

ענינים מדיניים.

המבוכה באונגריא. המכיכה בעינה עומדת, לא קרבה אף כחוש השערה לפתרון. כל מכוונות הממלכה עומדות, פקדי הפלכים והערים התחברו אל המורדים. אין גובים מסוכ, אין מרימים צבא, חקים אינם נעשים כארץ והעמיד מטיל אימה. גם בין חברי הכניסטריום עצמם אין שלום. ראש המניסטריום, שר הצבא פיערורארי רוצה להכניע את ערפם הקשה של המאריארים כיד חוקה וקצת חבריו אינם מסכימים לו ואומרים להתפטר. בארמון הקיסר באישל נועץ הקיסר בשבוע הזה בסתר את שלשת המניסטריום הכללים לאוסטריא ואונגריא ואת ראש המניסטריום האוסטריא וראש המניסטריום האונגרי על דבר הענינים הכללים, כי לא יקבצו שליחי שני הפרלמנטים בשנה הזאת ועוד לא נקבעו ההוצאות הכלליות ולא נגמרו בריחות המסחר עם כמה ממלכות. נודע הקיסר, שנועץ הקיסר עמם על אדות מעשה מכריע כרכר אונגריא. ובעיד המושל והמפלגות המתנגדות עומדים על דעתם ואין כל תקיה לפשר ואין הפץ אף להכניע את האונגרים

את הצורך הערום כנחש הזה? למה זה בחר לו דיקא את עליה ביתו להתלות שם? אין זאת כ"א לגרום לי עליה, כי אנכי רצחתי. כאן מצא לו מקום לגכות את הוכו ולנקום את נקמת בכודו ממני.

אשר יגרתו כא לי, עודני עומד בה וחושב מהשכית שונות, והנה כהלה. ערת מרעים הקיפוני ויפערו פיהם לברעני, "נתפשת יהודי ארור!" קראו כלם פה אחד, "אתה הרגת את נשיאנו, רוח אפינו!" עודם מדברים, ושני זנדרמים ושושר אחד נגשו אלי ויאסרו את ידי מבלי פנות אל מענות, כי ראש האזרחים וראש הקהלה אני, ויסחכוני עד בית המשפט. שם חכה לי, כבר שופט-החקירה וכעבור רגע באו גם שני עדים וישבעו, כי בעיניהם ראו, כי אני תליתי את האיש

משפמי נחרץ . . . וכל עמל הארכוקמים עלה כתהו, ולולא זכות עצמי שעמדה לי, כי אז אכדתי חנם. הזכות האהתי, שעסקתי כצרכי צבור באמונה היתה לי כהרים כפני הפרענות, ההליה כבר הוכנה, עם רב כחול הים כבר נאסף אל גי ההרעה והתלין כבר עמד על משמרתו ויחכה על קרבנו, ואני — הקיצותי... הנאספים מתוכחים עוד עד כדי הכאה, במי

כי לשוא עמלו, החל להפחידני כדבר שהאנטיסמיטים משתמשים בו תמיד, כלומר, בעלילות. אך גם התחכולה הזאת לא הועילה לו. בהירת יועצי העיר באה ויבחרו רוב היועצים מן היהודים ואני לראש האזרחים, ובכך זכיתי לשני שלחנות. הדבר הזה הצית אש גדולה כלב צוררינו. מי שמע בזאת? עבדים מושלים באדוניהם, העיר, אשר שנים רבות הסכינו יהודיה ללחך רגלי שונאיהם, העיר, אשר עד כה היה מספר מפלגותיה כמספר בתיה, שכרה פתאים מימות עור מעניה ותהפך בין ליתה לגוף בעל ידים הרבה ולב אחד?!

ויהי היום, ואני יוצא מלשכת האזרחים ללכת אל לשכת הקהל שמח וטוב לב, כי גם שם הצליחו מעשי, להנהיג סררים חדשים, הראויים למופת, והנה מהומה בחוץ. קולות של שמחה ושל ככי, מצהלות ואנחות משתמשים בערכוכיא. אלה רצים ושכים רגלי ואלה כמרכבות מרקדות עומדים צופופים, "מה זה?" שאלתי את אחד הרצים, אשר כבר נלאה לרוץ, "המקתיווישש תלה את עצמו כאחת התקרית אשר העלית כיתך, אדוני הנשיא; ראה כי מן השמים נלחמים לך אדוני. מעתה לא יוסף הצורך הזה להיות לך לשמן". כה דבר הרץ, ובניתים החליף כח וירץ לדרכו, כרגע הראשון כאה הכשורה הזאת כשמן בעצמותי, אך עד מהרה אחותגי רערה. מי לא ידע

מישפחות כמו שיכולה לרחק. הכל לפי הזמן). פה לא יבלתי עוד להתאפק, והייתי תובע כפה, לתת גם לי מן האדום האדום ההוא, והנאספים לא סרכו לי ב"ה (סימן טוב הוא, כי אהיה גרוה בישראל, כי רק לגרול אין מסרכין). כמה כוסות שתיתי לא ספרתי, כי אין הכרכה מצויה בדבר המנוי; גם לא אזכור את כל הדרשות והיכוחים שהיו שם, כי רבים היו כחול הים, אך גופא רעובדא אספר, כי נכחרתי לראש הקהל למז"מ. והתי ראשית עבדתי, לעשות שלום בין כל המפלגות, למען ההינה לגוף אחד, כי בחירת יועצי העיר היתה קרובה לבא. ובקסם על שפתי עשיתי את כל העיר לחכרה אחת הסידית — ציונית — סוציאלית, ממש ימות המשיח. החסידים שרו את "התקוה", הציונים הפשו אימנות החסידים, הפועלים קבעו להם עתים לתורה והכשילנים למרו יריהם מלאכה. איש את רעהו עזרו. ההתהרות כמסחר והסגת הגכול חלפו. המתבוללים התקנאו בנו ויהנו גם הם לנו את ידיהם ויהי העיר "לא"ץ ישראל קטנה".

אורם הראיתם איזה רבי טוב, שלא ידקד גם השמן בתוכו? ראש האנטיסמיטים המן המדתייווישש, והוא גם ראש האזרחים, החל פתאום לבקרני יום יום, ויגם בתחלה לפתות אותי, כהכמיחי לי הרי זהב, אם אך אבלבל ואשחית את האחדות בין המפלגות, וכראותו,

הוא בדברי הימים: היפנים הכו את הרוסים מכות גדולות ורבות במלחמה ותרומים נצחו. בן הרוסים, כי לולא המלחמה לא נבנעה ממשלת רוסיא לפני העם. ממשלת רוסיא הוכתה במלחמה והעם הרוסי נצח, כי לא העם נלחם כיפן, כי-אם ממשלת הרוסין.

המרידה ברוסיא. במענה על מהן הקונסטיטוציא, שאין בה זכות הבחירה לעניים ולפועלים, קראו הפועלים בפולין הרוסית שביתה כללית. הכל שובת: מסלית הכרזל, בתי החרשת, בתי הדפוס, גם את בתי המסחר יבופו לסגור. דמונסטרציות עצומות עשו הפועלים ברוב ערי רוסיא הנדולות וילחטו עם הקווקים, שבקשו לפורם, כל אנודות המלוומדים והפועלים וכל דורשי חרות ההחכרו בשם „אנודת האנודת“, להלחם בקונ-סטיטוציא החדשה, אשר לפי דעתם היא מרמה גדולה, שזכם הצד לרמות את העם. האנודה קוראה את כל הרמוקרטים, להתאסף המונים המונים ורקרויא הנר נגד חקי-הקונסטיטוציא ונגד כל החקים הקימים, שלא נתנו ע"י נאי-כח העם בבחירות כלליות וחפשייות. חכרי האנודות האלה לא ישתהפו בבחירות וימחו גם ביהר העם להתאסף אל הבחירות.

הפרדת נורווגים משוודים. כנורווגים קצצה הממשלה את דעות העם על אדות ההפרדה. כי האזרחים, אשר רהם זכות הבחירה, חוו דעתם. כל האזרחים. חוו בעד ההפרדה, רק קפ"ד בוחרים חוו נגד ההפרדה. עתה מודיעה ממשלת נורווגים את תוצאות חות דעת העם לממשלת שוודים ומבקשת ממנה, להסכים להפרדה ולהניד ברור אם יסכים מלך שוודים, כי יתמנה אחד ממשפחתו למלך נורווגים.

המלחמה. כל העינים נטויות אל העיר הקמנה פורט סמוט באמריקה, כי משם יצא משפט כל העולם, למלחמה או לשלום. אם לא כל האותיות יכזבו אפשר לשער, כי השלום קרוב. לכל הנאי יפן הסכימו נאי-כח רוסיא, להעמדת קורעא תחת יד קיסר יפן, להחזרת מאנדשור עם מסלות הכרזל לחינא, לתת את פורט-ארטור עם כל חצי-האי לואטון ליפן. רק לארבעה הנאים לא האבה רוסיא להסכים: (א) לתת את האי סחלין ליפן, (ב) לשלם ליפן תוצאות המלחמה, (ג) לצמצם את צי רוסיא כמורה, (ד) למסור את ספינות רוסיא, שנמלטו אל חפים נייטרלים, ליפן. יפן אוחות ביד, זה חיל צבא מלומד בנצחונות ולרוסיא אין כל זולתי צבא מנוצה ורפה-ימים ומורד בשריו, והוא מוענת, כאלו היה ידה על העליונה. יפן נכונה כבר לותר על שני הנאים האחרונים ורוסיא אינה סרה מדעתה, כי לא תתן ליפן יותר מאשר דרשה לפני המלחמה. רווועקט נשיא אמריקה מתערב בדבר וכפי הנראה השמיטו רק על פיו את הדין והדברים, כי כבד ליום ג' שבעה זה היתה קבועה הישיבה האחרונה

פירוניהם, הכיט בקמה ומיד נצנץ הרהור במחו ובמעט שהטיח דברים כלפי מעלה: „רבנו של עולם, ברכה זו למה היא באה, את הנני ברכת ככל, במשמני ארץ, ברוב דגן ופירות, וכשיעבוד ישבע רחם ואותי היהודי...“ אך פסק מהרהוריו הרעים הללו ויהלל חושב בדבר מושבות בארץ ישראל, שהצעירים רוצים לזכות בהן את ישראל, דבר זה היה טוב. הלכות עבודה ידע גדליה-חנוך. למשל לו היה לי שדה ולא הייתי צריך לעמול כל כך ולהיות לבנו ולסבול רעב, ובני — בה היה חושב הלאה — לא היו צריכים ללכת בשל מכרי עבודה. בה עמד גדליה-חנוך מעומף כסליתו וחבוש בהפיליו ומהרהר ושואל שאלות על הקדוש ברוך הוא.

— ומדוע לא יעשה כן?
— מדוע? הנך שואל — בני העליה יתנגדו לך.
— בני העליה, לו היו מרגישים בצערם של עניי ישראל, לא היו אימרים כך.
ולא פעם אחת אירע, כי הפסיק מתוך תפלתו ומהרהר בדברים הללו.
ש. י. ש. א. ש. ק. י. ס.

פלעהווע הוציא הצד כתב חרות קטוע, כתב מחילה וסליחה. בהרש פברואר, אחרי ירית התותח אל ארמון הצד ובמלאות שנה למלחמה, הודיע הצד, כי נמר להקהיל נאי-כח העם, להשתתף בממשלה. בחדש אפריל אחרי הריגת סרנאי הוציא הצד חפש הרה, נתן רשות לכל אדם, לבחר בדה הטובה בעיניו ולאנוסים לשוב לדה אבותיהם. ועתה אחרי הריגת שובאלוב שר מוסקוא התחילו לעבוד ככבד-ראש בחקי הקונסטי-טוציא. ככל עת שנתן הקיסר איזו חרות לעם, התאמצו דודיו ועבדיו החצרונים, להפד עצתו ולהחליש את פקודתו בכח האדמיניסטרציא. ויגרשו את המניסטרים הנומים לחרות: וויטע, מירסקי וירמלוב מן הממשלה ויקימו שרים ממפלגת הנסונים אחר תחתיים. וכל זאת לא הועיל. מלחמת העם קשתה על הממשלה. כל שר ירא לנפשו מפני הקשר, שקשרו המורדים על כר השרים הודים, להשימדם. עוד נסה המניסטר כולגיין, לערוך חקי קונסטיטוציא, שהיו רק לענ וכיו לעם הרוסי ולרגש האנושי, שעל פיהו לא נגרע מכח השרים והצד דבר וזכות הבחירה לא נתן ליהודים ועוד תקנות מגבילות כאלה. אז נקהלו צירי המדינות והערים למוסקוא כרי רשות הממשלה ויערכו מהאה גלויה על המרמה ועל העשק, והממשלה לא נועזה אף לבטל את האספה מאין ברירה הרבו ההקפים בפברבורג את קשי ערפם ויחליטו לערוך חקי קונסטיטוציא נמורה כלי הערמד „דלא כאסמכאה ודלא כטופסי שטי“ המה החקים, שיצאו זה עתה. בהקדמת החקים, כמאניפסט, שהוציא הקיסר אל עמו, הוא מנסה עוד להטעות מעט את עיניו בהכניחו, שאינו מבטל אף כחוט השערה את יסוד הממשלה האוטוקרטית, כי היסוד הזה הנדיל את רוסיא ויאיריה. אך הקורא את החקים יראה, שאין בין הקונסטיטוציא הזאת ובין הקונסטיטוציות באוסטריא ובאשכנזי הכרל גדול. גם שם אין הפרלמנט יכול לברוא חקים בלי הסכמת הקיסר. הצד לא היה עוד מושל יחידי והמניסטרים והנציבים לא יהיו עוד כשרי פרס, העושים כשוכ בעיניהם ואין מוחה בידם. הכל יעמד תחת השגחת הפרלמנט ורשות בידו לדרוש דין וחשבון מאת כל שר ומניסטר. זכות הבחירה היא אמנם מצומצמת, אין אדם בוחר בציר בלי אנוצעי, כי-אם ע"י בוחרים והאכרים ע"י בוחרים בורחים. אבל ברוסיא הנדולה מאד אי אפשר באופן אחר. ככל אופן נתנה יבלת בידי המלוומדים, ששכרה הממשלה עד כה ריקים ופוחזים, להבותם ולהרגם, — להתערב בעניני הממשלה ולשמר על הפקידים, שלא יגנבו הון העם ולא יעשו עולה. ולא חנם יראו התקפים מפניהם מאז נשמע קול חרות ברוסיא. נשברה זוע רשעים והודון לא ירים עוד רגל גאווה, דרכא עמים תחתיו. מקרה נפלא

ולחזור ככפרים, לשמוע חרפתו וחרפת עמו ולקאוג על הפרנסה.
אך אחרי השרפה הגדולה שהיתה בעיר וכשנשרפה גם דירתו במרחפו של יעקב-שמשון, שבר לו, מאין ברירה, דירה מחוץ לעיר ברחוב הגויים. נחתי-רוח היתה לו לגדליה-חנוך, כשהיה יושב בקיץ כשבת אחרי הצהרים אחר שינתו עם אשתו על האצטכא, מריח את רוח העצים הרעננים, מאזין ומקשיב להמיה העלים כנשוב עליהם רוח קל, שומע זמרת הצפרים ונפשו מתעדנה מהרוח המהור, השולט באויר, הרבה הענוג היה חש כאותה שעה. כל חשוני העיר היו עוברים לפני ביהו בשבת לפנות ערב עיפים ומוזעים, ולפעמים עמדו לפניו ויבקשו מעט מים. „שפרינצה הביטי“ — אמר לאשתו — מה טוב ומד נעים לשבת פה! וגם הוא הורתה לו כפיה ויסתכלו באהבה ובחמלה על ילדיהם הקטנים, המשחקים בפרה עורה, מה יהיה סופם? לפעמים עולה שאלה במוחם: הנם המה מוכנים להיות רובלים עניים כאביהם ולעבוד בזועת אפם ולסבול כפן ומחסור?
וכשקם ביום הראשון כבקר, הניח הפיליו ויעמד בתפלה וכשהגיע לברכה „שלא עשני נוי“ ודרך חלונו הפתוח נושבות רוחות נעימים משיבות נפש הביהה מנינו ושדותיו של שכני הנני, הסתכל על העצים ועל

ביד חזקה, קרה מקרה קטן, שהרגיו את הריחות. בברלין יצאה לאור חוברת קמנה מאת איש המעלים שמו. שם כתוב, כי אין עוד זכות הקיום לממלכת אוסטריא ואונגריא תהיה יד ביה האכסבורג. על אשכנזי לכבוש את המדינות האשכנזיות של אוסטריא עד גבול איטליא עם ביהם וטורכיא ושלויא וליסד באונגריא ממלכה חפשיית תחת יד מלך ממשפחת קיסר אשכנזי ולחברה עם ממלכות הבלקן לממלכה אחת גדולה. החוברת הזאת העירה רעש גדול באונגריא. הנראף מיסא, ראש הליברלים, חושד את המפלגות המתנגדות, כי אחר מהם חבר את החוכרת והצונם רמרוד במלך, והמפלגות ההן חושדות את הליברלים, כי בתבות, להניח מכשור לרגלי המתנגדים. המצב מוסיף להסבך ואין מוצא. והממשלה הודיעה עוד הפעם, כי לא יבטל הקיסר את דעתו בדבר לשון הצבא ואת המסרכים יסר. קונסטיטוציא ברוסיא. יום מהן תורה היה יום י"ט לחדש זה ברוסיא. בו כיוכ נתן הצד לעמיו חקי קונסטיטוציא, נטלה הממשלה מידי המניסטרם והפקידים, לא ישלמו עוד כמאה וחמשים מיליון נפש אדם כאות נפשם, כי-אם נאי-כח העם עם הצד ימשלו והמניסטרם והפקידים יהיו רק עושי דבריהם, כמו בכל הממלכות הנאורות. אמנם לא זכו עוד יושבי רוסיא לחרות נמורה כמובנה באירופה; עוד לא נתן חפש הדבור והרפוס, עוד יד הפוליציא הקיפה, עוד תלמידי פוביעדונסצב, פלעהווע וסרנאי לא נהרגו כלם, אך ידיהם אסורות כבבלים, כי יעמדו תחת השגחת הפרלמנט ורשות לו לקרויא הנר על כל פקיד זד. עובר על חוק, לפני כסא הצד. אין אמנם רשות לפרלמנט לברוא חקים מרעת עצמו, זכות הפרלמנט היא, כמו שהתנה הצד בפרוש, רק לעצה ולא להוציא חקים, אבל רוב הפרלמנטים דינם כן והצד, הירא מפני צלו, הוצרך להתנות זאת, כראש דבריו. עקר הפרלמנט הוא בכל מקום להשמיע דעת העם וצרכיו. דרישות העם ותלונותיו המצאנה להם מעתה אזנים קשובות ואם רוב הפרלמנט ידרוש כמה פעמים לשנות איזה חוק קשה או להקן איזו תקנה טובה, לא יוכל הצד להשיב פניו ריקם. הצד ירע מעתה מה העם דורש ממנו, כי עד כה היה מחיצה גבוהה בין העם ובין הצד ועבדיו התעוהו תמיד, כאמרם אליו, כי העם שבע-רצון ונהנה מזיו הממשלה הטובה והוא אומר תמיד ישירה לקיסרו הטוב. עתה לא יוכלו עוד להעלים חפץ העם ממנו, כי כל החלטות הפרלמנט תובאנה אל הצד. וכמה שלא יחפוץ להעמיד הכל על דעתו, לא יוכל להאשים אזניו תמיד לקול שועת העם. רק שנה אחת נלחמו יושבי רוסיא בממשלת היחיד, מיום רדת פלעהווע כסערה שאולה עד היום הזה, ומה רבו הנצחונות, שנצח העם הרוסי! מיד אחרי הריגת

יבחרו: ואני אשר כבר נכויתי בנחלתה של רכנות קמתי מאחורי התנור ואקרא בקול גדול: „אנא אחי לא השימוני עוד קצין עם, כי לאו כבל יומא אתרחיש ניסא. רב לי כי בפעם הזאת נצלתה!“
א י צ י ש פ א ר ע ר.

הרהורים.

כשהיה גדליה-חנוך יושב בין היהודים בעיר, היה נוהג לעמוד לפני עמוד השחר, התפלל בכונה ויבקש עז הפרנסה. הפרנסה דבר קשה על גדליה-חנוך, עזיו לפרנס אשה ובנים ששה, ובניו ההולבים אל החדר בודאי צריכים גם להלבישם ולנעלם. וכשעשה דוברתו למקום ויחלץ הפיליו, אבל קמעא וישם צורו על שבמו — כי רובל הוא המחזיר בעירות וככפרים — וילך לעבודתו. וכשבא אל כפר ואחר עבודה וטרחא הרבה ישב בכית אחד האכרים, הוציא פתו מסלו, לקח קשוא ויאכל. לפרחי הגויים, שהיו משליבים עליו סבול של מינו בזיונות, כגון „ושיד חולימי“ ולפעמים גם אכנים, לא שם גדליה-חנוך את לבו, למוד הוא כבר ניסורים כאלה, מה איכפת לו? האין לו דאגות אחרות? ובה הרגיל עצמו לשאת

ולהכריע לשלום או למלחמה. אולי יצלה עוד רוזוועלם לעשות פשר, כמו שהצליח לאסוף את צירי שתי הממלכות לארצו. גם בזאת לא האמין איש. ובכלל הצלחה מיוחדת לאיש הגדול הזה.

על המצפה.

מרפש הקהלות.

„חברות קדושות“ בכל קהלות ישראל עמדו המיד בראש כל החברות. היו ימים, שלא היה עוד צורך בחברות אחרות, כל דבר יסוד חברות שינוה ההפשטת רק בדרות האחרונים, אבל „חברה קדישא“ היתה נחוצה בכל זמן ובכל מקום. הן נשארו בידינו גם פנקסי הח"ק מימי הבינים. אם על רוב חברותינו יביטו אנשי הקהלות לפעמים בעל קימריה, בעל שחוק בכחירות ובמנוי נכאים, הנה בחברה הזאת, שענינה בה רציני ועצוב, לא שחקו מעולם ולא השתעשעו בכחירות ובכבודים. כל המתמנה לגבאי הח"ק יודע כי לא שררה נתנו לו, כי-אם חובה קדושה, עשית „חסד של אמת“ ומי אינו צריך לחסד הזה? מי זה יכול להתרשל בחובה הזאת בתקוה, כי הוא לא יפול לעול על הצבור, כמו שמדמים בחברות אחרות. אם יש חברה, שיש לבטוח בה, שראשיה יעסקו בה כאמונה, הנה היא „החברה הקדושה“ הזאת.

בקהלה החשובה פרעמי שלא היתה הח"ק המיד לתפארת ולתהלה בכל המדינה. תקנות החברה, שחברן נשיא הח"ק הרב ה"ר יהודה ליב לאזער ז"ל (אבי עורך העתון הזה) לפני חמשים שנה, היו למופת לחברות רבות בערים אחרות. על פי התקנות האלה התנהגה החברה שנים רבות באופן מצוי. דרישות הכסף בעד הקבורה והתקיפות והצעקות הנהוגות כמלו. פעולת הח"ק היתה חסד ממש ולא בעד גמול, כמו אצל א"י. עתה קם דור אחר בעיר, שבפי הנראה אינו יודע כל חלוק בין הח"ק ובין חברות אחרות, שלא נוסדו רק לשם כבודים ושררות. הכל נהפך שם, אין השנחה על מעשי הממונים בח"ק ובל הישר בעיניהם יעשו וכבר קרו מקרים אחרים המטילים צל כבד על ראשי הח"ק ואולי גם על הרוח המוסרי ככלל בעיר הנ"ל. לפני חדשים אחדים כהליות מת חשוב נשברה המטה כאמצע הדרך והמת נפל ארצה. כאשר הודיעונו את הדבר כבקשה לצעוק חסם ולהודיע את הנבלה, אמרנו: מקרה הוא, המטה נשברה, בודאי כבר תקנוה. אך עתה נודע הדבר, כי לא מקרה הוא, כי יסוד התקלה הוא כאמת בהתרשלות ראשי החברה, שאין לבם אל החסד, שעושים עם המתים וימסרו את כל המלאכה בידי ממונים כשבר והם פטורים מכל. הנה מכתב, שקבלנו משם מאת אחד מנכבדי הקהלה אנשי השם כבקשה לפרסמו:

„נשאל נשאלתי מאת רבים, אם יש לנו פתח תקוה, לראות הפעם שנויים מועילים בדבר עשות חסד עם הנפטרים בימים יכאן, כאשר הבטחתי בהספדו של הגיאומטר מר יעקב צימרון ע"ה, להשתדל בכל עוז לעשות סדרים בענין הנכבד הזה. ומאשר כבר ממני הדבר, לתת לכל שואל מענה מפרשה אמרתי אענה ע"י „המצפה“, אודיע מה פעלתי בדבר הזה ולא אמנע להודיע בפעם בפעם קשמ אמרי אמת, איך נפל דבר השהרלותי ואם יחנני ה' בחסדו לא אשקוט ולא אנוח עד אשר יתקנו המעות ויעשי סדרים לתפארת הדת והמוסר. — הליות הנפטר הנ"ל ממס"ב אל בית החיים היתה כיום ר' שבוע שעבר לדא כון לבנו כלי משה וכלי מעטה וכלי נוסאים המיוחדים להליות מה, אחרי אשר הוחילו האכלים זמן רב אצל מס"ב, חלול השם היה, לשמצה היינו כרכים הנפטר היה איש מצוין למדות ובמעלות ולא חס הממונה על כבוד הרבים, למרות הכבחות לשלם לו את אשר יושת עלי בת"ח. הוא הבטיח, כי יביא הכל ואנחנו חבינו בחוץ עם המת משעה ה' עד הערב והוא לא שמר מוצא שפתיו. התרגשות הרוח רבה בעיר. — ממחרת כתתי מכתב באחריות אל משנה נשיא הח"ק הרב ה"ר יעקב הירשפעלד. דרשתי ממנו, לחקור ולדרוש כמי האשם, למען בעד הרע מקרב חברתנו, לשלוח לי העתקה מתקנות

החברה ולכבדני בחשבון מהשנה שעברה. — ה"ר הירשפעלד ענני במכתבו, כי לא בודון נעשתה התועבה, כי-אם באשמת הציר, שנשלח להביא את המטה, הוא מעל בשליחותו מתוך עצלות או מסבה אחרת, כלי שום אשם מצד הסגנים או מצד הממונה. „יובל היות — בתב ה"ר ה"פ — כי נתעה גם אני כבזב ויר פועל-און בסתר במעל הזה. למען כרר הענין נבון אני להשתתף עם מע"ה, להביא הדבר לפני הכר"צ, למען בעד הרע מקרבנו.“ — לפני בה"ד נקראתי להעיד. הממונה מען, כי האשם בבעל העגלה וזה הורה, כי שבח לגמרי מה שקבל עלינו. השוכות מדאיכות באלה שמענו והב"ד הבטיח, להוציא פסק דין אחרי ימים אחרים. הודעתי את ה"ר ה"פ, כי חפצי רק שיתקנו את המעות ויעשו סדרים ישרים בח"ק, למען לא תקראנה באלה להבא, ה"ר ה"פ הכתיחני לפני הכ"ד, כי בשוב נשיא הח"ק יתאספו מנהלי החברה ויקראו גם אותי וגם את ה"ר אורבאך, ראש משגיחי בית הרואה פה, שהשתדל ברבר ונעשה סדרים. גם פסק הבד"צ היה, כי ראשי הח"ק יתקנו בעצמם את הנהגתם ויזהרו להבא מבל מכשול. נבון לבי ובטוח, כי ראשי הח"ק ימלאו חובתם ע"פ תקנות הפינקס והכל יתוקן.“ יעקב כן רוב עהרליך.

כל ענש המתעסקים היה איפא. שהוצרכו להבטיח, כי יתקנו. ראית הנולד מוכה המיד מכקשת סליחה. בכל אופן היתה התרשלות, שאינה נאה בקהלה חשובה כזאת.

רעה גדולה מן ההתרשלות היא ה„רקיפות“ הנהוגה ע"פ רוב בערים הקטנות. בעיר הקטנה יאכורזנו בגליציא על גבול פרוסיה ישנם הקיפים באלה, אשר כנאותם הם רומסים על ראשי בני הקהלה ועל הרב אב"ד ועוד יתפארו בפומבי, כי צדק פעלו ויתרעמו על אנשי הקהלה, כי לא יתמכו בידיהם. משם כותבים לנו:

בקשו יושבי עירנו לישוב כשלוה, קפץ עליהם רגזם של איזו ראשי בריוני, המבנים עצמם בשם „חסידי קשאנוב“ (אף שאין במציאות בלל רבי כזה), שאמרו לזכות אוהנו ככנין מקוה. יבלנו לקוה, כי בעירנו, היושבת על יד גבול פרוסיה, כבר הורגלו לעשות כמתוקנים שבהם ולעסוק בצרכי צבור כאמונה כלי פניה צדדית, ולשים עין על הדברים הנחוצים לטובת הכלל, כי רבתה העוובה פה, יען גם פה התקיפים ישלמו שלמה כלי מצרים ובל הקיף יקח לעצמו שררה ומשרות בכור, כאשר האוה נפשו ומטרתם להשפיל בכור אנשים, אם גם המה רוב מנין ורוב בנין, ולהראות להם זרועם החזקה. ואף שמקרים כאלה יודעים למדי לקוראי „המצפה“ מפרק „מרפש הקהלות“, אולם בראותי, שבעלי הטובות האלה יצאו בעתון „אל יוד. צייטונג“ גליון 147, להביע תודתם „בשם רבים“ ולהראות גדל עזם ותפארתם גם חוצה. לבן אמרתי להאיר על הענין, למען ידעו הקוראים להשמר מבע"ט כאלה, כי רק טובת עצמם ובכבודם יודשו. הם מתאוננים בתודתם על אשר עמדו אנשי עירנו לשמן בדבר המפעל הנביר הלזה. והם מעויים לחרף ולנרף רוב יושבי עירנו. אבל הבקי במצב הדבר כמו שהוא, יודע, כי שקר טפלו עלינו ורק להרבות מריבות וקטמות מנמהם. גם כסדרם למו בהמ"ד מיוחד עשו חרם, לא סור אל סר לא, אלה ה"ה ג, גדול בישראל, אבדפ"ק שליט"א, לבל תדרוך רגלו על סף בית תפלתם ועוד תקונים באלה... וגם עתה הלכי לשטתם. רוב אנשי עירנו פעלו אצל בעלי המברה פה, לתת כמהנה שטח אדמה וגם תעלה מים, לבנות את המרחץ הנחויץ הזה. ולא ישר הרבר בעיני התקיפים הנ"ל ויקנו כהשעה באב כשנה שעברה (סמן ככיה לדורות) שטח אדמה מצומצם מיד איש מחברתם בעד 3000 פל. שאף 300 פל. לא ישוה, כקרבה בהמ"ד שלהם ויבנו פתחי המבילה כנגד פתחי התפלה כהיכלם והרבר למכשל עון... ועוד ירהבו כנפשם עוז כשיטם מסוה היראה על פניהם, להגיד לאנשי עירנו שפעם. על כע"ט באלה כצדק נוכל לאמר „שקולא מיכותך ושריא אחורר“.

מן העתונים.

מפלגה נרדפת, אשר שונאיה יבדו עליה בזכים גסים, מפלגה המתאוננת המיד, כי שונאיה יתנהגו עמה שלא בשורה, מפלגה המרבה כל כך לדבר בשם האמת, הישר והצדק, למפלגה כזאת הלא אסור לכאורה להתנהג בעצמה כלי צדק וכלי אמת עם מהנגרית. כן היא להלכה, אבל לא למעשה. הנה למשל המפלגה

הסוציאלית. כמה סבלה זו, יען אין רוצים להבין אותה, יען יתאמצו שונאיה, להכאיף ריחה ככל אופן. ודוקא המפלגה הזאת, היודעת ומרגישה מעם מלחמה בלי צדק, התנהג כאופן כווי במלחמתה בציונות. מה לא כרו הסוציאליים היהודים על הציונים! באינו חלאה לא עוללו את הנועתנו! וכאשר לא הועיל להם כל זה, כאשר בכל זאת התפאחה הציונות והגדל הוסיפו להשתמש באמצעי תרמות, להבריענו. על יחידים אין לדבר. אבל לפני מונחים שני גליונות מהעתון הרשמי של הסוציאליים היהודים (?) בגליציא, העוסקים בציונות. המלחמה בכחירת הצירים לקונגרס היא כנודע ראה חזקה, כי גדלה הנועתנו. לא אלה הנוסעים במקרה למקומות התרופה השינו מנדטים, כי-אם כל חבל בחרים בחר בצירה בידיעה מטרה. אנשי-שם היו צריכים להלחם בעד כנדט. ושונאיו ה„צדיקים“ אינם רואים כזה רק קנאה. שנאה ונקמה (יודישע ארבייטער-צייטונג גליון 17).

„הציונות המדינית היתה מתחלתה רק מרמה פשוטה. בקשו לעשותה לעסק, המכיא ונח חוכה: מדינה יהודית.“

כן בותב העתון הנ"ל. ובמו שבל עסק יכול לעלות בהו, כן עלתה הציונות בהו.

וראה לדבר הוא „חוכה בקישינוב אחרי חמשה

קונגרסים, אחרי יסוד הכאנק ואחרי בקורים כחצר השלטן — זה היה פשיטת רגל של העסק החדש“.

כן בתב העתון הנ"ל לפני הקונגרס. האנשים חבו, כי לא יגיע הקונגרס עד סופו. כי יבא עתה הקץ לבל התנועה. לדאבונם לא היה הדבר כן.

הקונגרס הובית, כי חזקה הציונות והאמץ ויכולה היא לשאת גם משברים קשים. כלי הרצל התנהג הקונגרס והמשבר עבר. את זאת לא יובלו „החברים“ לכול

והם מספרים בשמחה, כי „מהלומות היו בקונגרס, כי שוטרים נכנסו שמה ובו“ ואח"כ הם באים לידי

מסקנא, כי „בל הריב בקונגרס אינו רק שקר, רדיפת הכבוד והשררה.“ — אם אין לסוציאליים להביא נגד

הציונות רק טענות באלה, הנה הביאו בעצמם את הראיה היותר חזקה, כי גדלה הציונות מעל ראשם

ואינם מרגישים עוד את עצמם כבוחים במצבם. ואנהנו רואים כמצבם הרעוע של „חברינו“ ראה

חדשה, כי היהודים בגולה אינם יכולים לגדל מפלגות בריאות. סוציאליים מהמין הזה אינם רק פרי הגלות,

ככל פרי הגלות, מבף רגל ועד ראש אין בו מתום. פרי כריא נוכל לגדל רק בהשיגנו משרתנו.

ד"ר י. ווארמסמאן.

*

אחת השאלות, שהבאנה בראשונה לפני הפררימנט הרוסי הראשון, שיפתח כחדש יאנואר, היתה שאלה היהודים, כבר עסקה הממשלה בשאלה הזאת לפי כתב הדת של הצר מחדש פברואר שעבר, אשר אמר לתקל את עול העמים הזרים הנכנעים. הממשלה לא באה לידי מסקנא כזה, כי רבו המשטינים והחלט לחדול מזה, לבלתי קחת עליה את האחריות ולמסיר את שאלת היהודים אל הפרלמנט העתיד להפתח. עתה מתעוררת השאלה, מה היתה דעת כאי-כח העם כשאלת היהודים? יש מקוים, כי בעת רצון כזאת יחמלו כאי-כח העם על היהודים הנענים והנרדפים חנם ויחליטו, להקל עלם מעליהם ויש מטילים ספק בדבר, כאמרם, כי רוב יושבי רוסיה ינקו את ידיעותיהם על אדות היהודים מספרי שונאי ישראל ועתניהם, מאמינים הם בכל העלילות, שטפלו עלינו וגם הממשלה השפיעה מעולם על העם שנאה ומשטמה ודעות קדומות על היהודים. לכן אין סברא, שיעזבו פהאם כאי-כח העם, שרוכם יהיו כלי ספק מאלה „הטובים בעיני הממשלה“, את דעותיהם הקבועות על אדות היהודים ויאירו פניהם אליהם לחוננם ולעשותם לאזרחים בעלי זכויות כהרוסים. אבל איך אפשר לפקוח את עיני העם, להוכיח להם, כי נתעו כשוא וכי נקיים היהודים מכל האשמות, ששמו בהם? על זה אומר ה„וואקסאד“ בגליונו האחרון:

„אין לנו לבטוח כמאמרים המצדיקים אותנו,

לב. בתחלה חששו הרבנים להביא בקהל את הילדים, פן אינם זרע בשר; אבל כבר העלו גדולי הרבנים להלכה (בעמל הרב הגאון מקראקא ז"ל), כי מותר להם לבא בקהל ועור לא הראו אחינו כל פעולה, לפדות את הנדחים האלה מירי נכרים, המגדלים איהם בדת הנוצרית. לי ולרעותי הצליח, להוציא ילד אחד משם ולתתו לידי יהודי לגדלו. אלו המכה ביריני אינו חברה, יבולות היינו להוציא את כל הילדים ולהצילם מיד נכרים וכבר הכתיחו לי עזרתן נשים נכבדות ועשירות במערב. אך כמוכן לא הוכלנה נשים יחידות לקחת כל הדבר על עצמן. הדבר צריך להיות בידי חברה או מוסד ואנחנו נעשה כל אשר ביכולתנו. לכן אליכן נשי קראקא אקרא; הננה ידיו לנו, יסדנה חברה בעירכן או אולי ישנה חברה נשים בקראקא וקבלנה את המצוה הזאת עליכן, מצוה פדיון שביימים. היש מצוה גדולה ויפה מזו? הן יש בעירכן איש נכבד המהענין בזה ככל נפשו ומאדו, הר"ר רפאל לאנדא. הוא יורכן את הדרך וגם אנחנו נעמד לימינכן והעשינה דבר גדול, שתוכלנה להתפאר בו. יוסל גלאס.

טרוסקאוועטץ. הלל מחייב עניים, ר' אלעזר בן חרסום מחייב עשירים וכהן נוצרי מחייב אותנו כלנו, זהו באמת פלא. אבל במקום מעינות, ששם רגילים אנחנו לראות המיד נפלאות, מצא גם הפלא הזה לו מקום. — יש פה עניים בהמון, שבאו הנה להחרפאות, ומבלי מצוא להם עור באחיהם למלאות די ספקס, העולה פה למעלה ראש, פני אל כהן נוצרי פילני — בטח שמעו עליו, כי לבו טוב לישראל — שיחלצם ממצר. הכהן הזה כלא מתבונן על חבריו המין הכמרים הנמצאים בזה, אשר ירעמו עליו פנים, יסבב ברחוב כל היום וישמור את צעדי האורחים וכלי הרף אך יקרא: "גדבה בשביל יהודי", וכה יאסוף כסף הרבה בכל יום ויום ויחלקו לעניים וביחוד ליהודים. — נעים לראות איך יכריח את עשירי עמנו, שיהנו לו נדבות הגונות. רגיל הוא לאמר: כשאני תובע אצל נוצרי, הנני בבחינה "בגפו יבא בגפו יצא", אבל היהודי הלא חייב לתחזיק בידי יהודי חכרו. — יהודי אחד, כנראה עשיר, נתן לו כעברו על פניו ב' הלר. בראשנה קבלם, אולם כמעט חלף, רדף אחריו והחזירם לו, באמרו: פני אדוני פני עשיר הם, ולא אקח ממנו פחות משני כהרים; היהודי בראותו כי התוכחו עמו ללא יועיל נאלץ לתתם לו מפני הכבוד. ס. ווא לוויק.

מחרוב ומרחוק.

מבצר וואוועל. ביום השביעי לח' נמסר מבצר וואוועל מאת כלכלת הצבא לרשות מדינת גליציה. סוף סוף עלתה ביד פולנים, לפדות את מקדש מלכיהם המחולל, להציל את שארית נכודם מיד זרים. מאה ועשר שנים היו ארמנות המלכים הרמים והנשאים, ישמלכו על ממלכה גדולה מאוסטריא-אונגריא, משכן לחיל צבא אוסטריא, מיטכב לבני אכרים חולים ובית סדר לחוטאי הצבא. בהיכל מועצת נסיכי פולן הקדמונים שכבו חולי הצבא ובהיכל כסא פולן היו מונחים שקי התבן, מכסי הסוסים וכלי האכל של צבא אוסטריא וחצר הארקדים הגהדרה, שבנוה מכי פולן כסגנון הרנסנס האיטלי היה חצר מטרה. בשנת 1880 היה הקיסר פרנץ יוסף בגליציה ויתעבו לפניו שרי פולן, לבקש מלפניו, להשיב לארוע גליציה את מבצר וואוועל. הקיסר לא התנגד בעקר, אבל יען לא היו בתים אחרים, להשכן בהם את הצבא, נמשך המו"מ ימים רבים. לפני שמונה שנים החליט ועד המדינה בלבוב, לבנות קסרנים בקראקא בהוצאת קופת המדינה ולתתם לכלכלת הצבא, לגאול את מבצר וואוועל. ועתה ננאל. המבצר נבנה לפני שמונה מאות שנה ע"י המלך בולסלב הכישן. בשנות המאה ה"ד בנה וונצל מלך ביהם את חומותיו ואת מצודותיו וקזימיר הגדול מלך פולן בנה שנית וישכללהו. פעמים רבות היו כל הבנינים למאכלת אש. המלך זיגמונד הראשון בנהו מחדש לפני ת' שנה ע"י בנאים איטלים וידי לאחד הבנינים המפוארים בתבל. עתה ישיבוהו לכבודו הראשון וכמה תקוות טובות תתעוררנה בכבות כל איש פולני למראה גאולת הוואוועל ותחיתו.

כאי הנה. והננו מודיעים, כי משום דוחקא דישיבה אין יבולים לקבל עוד תלמידים חדשים לחרף הבע"ל רק במספר מצומצם. איננו מקבלים רק תלמיד היכול ללמוד בעצמו נפ"ת ומפרשים בלב מבין. ועליו לשאול אורנו מראש ע"י מכתב, אם יש למענו מקום ויחד עם המכתב הוא ישלח גם מכתב תעודה מהרב שבעירו ע"ד תהלוכותיו בדרכי למודיו ובדרך ארץ וכו'. גם מרקא יליט במכתבו, למען נשיב לו. כל החפצים לפנות אלינו בשאלותיהם יש להם זמן רק עד ראש השנה הבע"ל, לא יאוחר, למען נוכל להשיב לכל אחד בעוד מועד. וכל מי שיבא לפה בטרם יקבל מענה ממנהל הישיבה, כי יוכל לבא, יהיה מי שיהיה הן בני עשירים, שאינם נדרשים לתמיכה, הן אלה אשר למדו פה ונסעו לביתם לא יקובלו כשום אופן. ויפסידו הוצאותיהם ויהיו מהצועקים ואינם נענים. ומאד נחלה את פני הרבנים שלי"מ, א, שלא יתנו העודות לאלה, שאינם מתמידים בלמודם או לאלה הנשחתים במדות גרועות, כי בחורים כאלה ישחיתו את כל הישיבה. חכמים הזהרו בדבריהם. במכתב שיכתב אלינו יפורש, אם הבחור הוא חפץ לשלם בעד מזונות או לאכול מארוחת הישיבה חנם, למען נדע מה להשיב לו. מנהלי הישיבה.

הארסה אלינו ע"ש: Daniel Sterenfeld Bohorodczany bei Stanislau

מכתבים מערי המדינה

קראקא. בימים האחרונים נוכחו היהודים בקראקא, כי רב אב"ד חסר בעיר ולא יתנו עוד להשמיט את דבר מנוי רב עד אין קץ. ביום ו' שבוע שעבר, ביום הולדת הקיסר יר"ה התפללו בכל עיר ועיר בכל בתי התפלה לחיי המושל ולשכמו כדבר שנה בשנה. בשנה הזאת היה ליום הזה ערך גדול מאשר בשנה אחרת, כי מלאו לקיסר ע"ה שנה לימי חייו. כל יושבי שתי הממלכות עשו את היום הזה לחג גדול ויחגוהו בכל פאר והדר שאפשר. היהודים לא נשארו בחג הזה אחרונייה. אין כמוהם יודע את ערך המושל הזה ואת השפעתו הרבה על כל העמים, אשר חת שבטו, לאהבת השלום והישר והצדק. חפצתי גם אני להשתתף בחג ואבא אל ביה"כ"ן הישן כשעה הקבועה, שם מצאתי אחרים מראשי קהלתנו, אבל לא את הקהל, גם לא אף אחד משרי הממשלה והעיר, הרגילים לבקר את ביה"כ"ן בשעת החגיגה ביום הולדת הקיסר. ראשי קהל ידעו, שאין למה להזמיןם. ראיתי מעשה ואזכר את מות רבינו האב"ד כדמי ימיו והחג נהפך לי לאבל. גם כל האנשים האחדים, שבאו עמי, הורידו ראשם ולא יכלו להעלים את רגש הבושה, שנראה בפניהם. לקהלת קראקא הגדולה אין רב, שידרוש את רשת החגיגה לכבוד הוד מלכותו ביום כזה, שכל קהלות ישראל חוננים אותו בכל אותות יום טוב וששון וגיל. במקום הרב עמד אחד הדיינים, דרשתו אולי טובה ויפה היתה באיוו עיר קטנה לכבוד איה חתן או להספד, אבל לא בקראקא ביום מלאה לקיסר אוסטריא ע"ה שנה. הנאמפים המעטים חפו פניהם ומפי כל אחד יצאה אנחה: אין רב בקראקא, ישנם אמנם רבנים למדו, ישנם חכמים ולמדנים, אולי יותר מבעיר אחרת, אבל רב אב"ד חסר. — בו כיום נקראו המלמדים ובאי-כח הכלפרים השוכחים אל המאגיסטראט, להציע טענותיהם ולבוא לידי פשר. ובושה כסתה את כל איש יהודי, אשר עוד רגש הבושה בו; דבר יהודי כזה, ריב בין מלמדים ועוריהם גם הוא צריך לבא בערכאות! ? העל הפקיד הנוצרי לשמוע חרפתנו, לראות מי המה מורי ילדי היהודים ומה חכמתם? אלו היה פה רב הגון ומכובד, שכבודו על פני כל יושבי העיר וקולו נשמע, לא היו צריכים להביא את דבר החרדים אל המאגיסטראט. גם לא הצליח כלל הפקיד לעשות שלום. הוא מצא את טענות הכלפרים צדיקה: כשבת עליהם לשבות, והמה דמו, כי נצחו, אבל לא. הקנאים מסיתים את המלמדים, לסרב לתנאי זה. הציונים דורשים שבתת שכת, א"ב פסולה היא. כהמגן דוד...

טרועביניא. מספר ילדי היהודים, המגודלים בין הנוצרים בכוכרק הסמוכה לעירנו, הולך ורב והנפשות האלה אוברות מקהל ישראל ואין שם אל

הנרפסים בעתונים הריברלים; הלא המה בטלים באלף במבול עתוני האנטיסמיטים, המתפשטים יום יום בין העם. אין לכטוח גם בספרים האחרים, שנכתבו להמליץ בעד היהודים. הספרים האלה מדעיים הם ביותר, גם מחירים רב ואינם כניעים לעיני העם, תחבלה טובה להלחם במשטינינו היא יק להוציא חוברות קטנות, אשר בהן ידובר על אדות שאלות קטנות, הנוגעות ביהודים. את החוברות ימכרו בזול גדול ויחלקון בין העם לרבבות. על זה מעיר ה"פריינד":

„רפואות כהות! את כלי הנשק הרפה הזה לקח הכותב מביה מסכנות החברות, להגן מפני האנטישמיות" והם יעורונו כהחברות ההן עצמן. בחוברות, אשר נאיר בהן עיני הרוסים על אדותינו אין לנו להמליץ בעדנו ולהצטרק, כמו שעשו במערב. אדרכא עלינו להראות את העם בראיות, איה מקור דלותם ובערותם, כי שונאינו גוללים את האשמה עלינו, הם מסבירים תמיד לעם, כי אנחנו מקור כל רעהם ואנחנו הבאנו עליהם את הצרות ואת ענים ודלותם ושפלותם. אנחנו נראים מי הביא עליהם את הרעה ועושים אותנו כזרן כשעיר חטאת בעד עצמם. המטרה — אומר הפריינד — אחת היא, אבל הדרך להגיע אליה אחרת היא ובטוחה יותר."

מהעולם הציוני

הקונגרס והעתונות הלועזית. העתונים השווייצים כמעט כלם מתיחסים כאהבה אל הקונגרס הציוני, וכן גם העם השווייצרי. ובאמת אוכל לקרוא למנהיגי הציונות: בואו וקראו את העתונים השווייצים ושמעו מיטפסם, אשר היא כל"ס משפט אביקטיבי. העתון „באזלער נאכריכטען" כותב: „להרצל גדלה מזלו, כי לא היה כקונגרס הזה. ויחד עם זה מביע העתון „הוא על נפשו" „נגד מעשה האלמות שד אוסישקין". העתון „שווייצר האנדעלס קוריער", מביע השקפתו, כי הנהגת קונגרסים כהקונגרס האחרון תביא את הציונות לידי משבר. הוא מחוה דעתו, כי נחוצה מאד בקרת רהסטרות ולשנותה מאשר היונה עד כה. העתונים מביעים את יושר דנהגתו של מר זנגביל, כי היה האחד בכל הקונגרס, אשר התנהג בסדר פרלמנטרי. כמעט כל העתונים השווייצים נותנים הצדק להאבסטרקציון. כי הקונגרס לא דבישו על היושר, כי"אם התנהגו על פי הכלל של כל דאלים גבר. — אחד האורחים הנוצרים שהיו כקונגרס כותב בעתון „רייכסבאטע", כי הקונגרס האחרון הביא בלבד ספק גדול בהצלחת הציונים. הדבר דמביא אותי ביותר לידי ספק — הוא כותב — הוא חסרון אמונה ורת בעומקה ותוכה של דציונות, כי הן עכ"פ בפדלמנט עברי היה לנו לקוח, כי מועצתו תהינה באמונה ותקוה דאלקים, בעוד שבקונגרס לא נשמע כלל על אדות „התקוה לאלקים". ישמעו נא מנהלינו דברי נכרי המסיה לפי תומו וידעו אם באמת ראויים המה להיות מנהלי העם ומאשריו. בכל תהלוכותם ומנהגיהם יחקו את מעשה הגוים ורק בעניני אמונה ורת לא יעשו כמעשה המתקנים. שבהם. גם בשווייץ החפשית פה בציריך ממשל, אשר מרבית העם חסרים כל אמונה בכל זאת בכל עת, אשר יפתח בית מועצת הקנטון ומועצת העיר, יתפלל הו"ד תפלה לאלרי שמים, כי יופיע על עצתם, ומנהיגנו יבושו וגם יחפרו בהזכיר על שפתם ח"ו שם תקוה לאלקים, אולי יחבו עד אשר ישב א"י בראש הקונגרס והיא יפתח את הקונגרס בשם השם. ציריך. כי להרש אב התרפ"ה חיים ישראל אייז.

הודעה מאת מנהלי הישיבה. תורת חיים בק' ברארשין. כבר ידוע, כי לא יקובל פה שום תלמיד הקשיב לקח, אם לא ישאל פי מנהל הישיבה לפני

השבת נזלה. כנודע נול פלעהווע את נכסי הכנסיה הארמנית מידי הכהנים הארמנים ועמירם תחת ידי הממשלה ובוה העיר קצף גדול על הממשלה בקומו הדרומית ויעש את כל העם הארמני למורדים כרוסיא ועד ידי הגולה הזאת נשפך דם אלפי ארמנים. עתה נחמה הממשלה ותשב את הנכסים לידי בעליהם הארמנים.

למען בעלי הבתים הבינונים. בליטיך ככל- גיא נקה קונגרס מכל ממכרות תכל. להועץ איך לעזור את בעה"ב הבינונים. הפועלים מוצאים עזר בהסתדרות הסוציאליסטית, בשבתם מעבודה ובעריכת דמונסטרציות הם כופים את בעליהם להוסיף על שכרם ולהקל עבודתם ואת הממשלות להגן בעדם ולחוקק חקים לטובתם. העשירים, שכבשו תחת ידיהם הון רב, אינם צריכים לעזרה, רק הבינונים הם אובדי עצות, אין מרחם עליהם ואין יודע מחסורם והם עצמם אינם מסודרים באגודות לעזור את עצמם. בארצות רבות כבר בקשו עצות ולריק, אין תחבולה להושיעם, הם נדכאים מלמעלה ומלמטה ויורדים לשחת. הקונגרס הזה, שיותר משלשים ממלכות טבל חלקי התבל משתתפים בו, מנסה לפתור את השאלה החמורה הזאת ע"פ העצות והתחבולות. שכבר נמצאו בארצות שונות. הועלה הצעה, לכונן ועד קבוע, שיעסק בשאלה הזאת בתדירות.

השכלת צרפת באפריקה. ממשלות עמי המערב, בעלות המושבות בשאר חלקי התבל. מתארות, כי מביאות הן ברכת ההשכלה אל תוך העמים ההולכים בחשך. מהות ההשכלה הזאת היא, כמו שהראו מקרים בלי ספור, לא טובה מן ההשכלה, שהביאו הספרדים לפני ת' שנה לאמריקה: אכזריות, שעורריות, נזל ועריות. מיסיונרים עושים נפשות בחינא ובהרדו, להצילן משחת ומאכזרן נצחי והם מגרים אכות בכנים, בעל באשתי ויותר מהנפשות, שיצילו מניהם, יורדו לשחת, אלי קבר, בימי נעוריהם. הצרפתים אינם מפיצים אמונה בנצרות במושבותיהם. כי אם ציביליזציה צרפתית ובאיזה אופן? זאת יורנו משפט הנשפט עתה במושבה צרפתית באפריקה. הפקיד הצרפתי Gaud וחברו Tocque ירדו לאפריקה לשב חקירה אנדרופולוגית. את גופות הכושים המציאו להם באופן קל. כושי, שחמא חמא קל, אשר באירופה יענישו עליו במאסר לשלשת ימים, נשפט שם ע"י פקיד צרפת החוקרים" משפט מות. לפעמים ירו על כושי להמיתו בלי כל תואנה, כמו שימיתו נערים שובכים זכוכ או אפרוח. את המומתים בשלו בפארו, למען הסר את הבשר מעל העצמות, אשר השתמשו בהן לצורך סרעי. את המרק מכשר האדם נתנו לאחי המומתים לשתות ואם מאן אחר האחים לשתות, כשלו גם אותו ביום השני, בפארו הוא. פעם עשו משתה לחברה האירופאית. לשמח את הכרואים לקחו נער כושי ערום ויניחו דינאמיס בפי המבעת שלו וקו תלוי ממנו וכאשר משכו בקו התפוצץ הנער לאלה רסיסים כאויר והחכמים הארוך פאים שחקו.

מועצת הממלכה ברוסיא תפתח בחדש פברואר או לפני כל בני משפחת הצר, לפני כל מלאכי הממלכות הנכריות ולפני כל גדולי המלוכה. הענינים הראשונים, אשר ידון עליהם הפרלמנט יהיו: הסתדרות הערים, תקן מצב האברים, שאלת היהודים, תקן החנוך ותקן הסתדרות ועדי המדינות (המוסמבות). כפי הנשמע יסלח הקיסר לפושעים רבים, שנענשו בעונות פוליטיות ע"י הארמיניסטרציה וגם לבורחים היושבים בחוץ לארץ.

התנכלות נגד המסחר היהודי. כיום נ"י שכוע זה קבל ועד האומניות התירי של מועצת הממלכה בוויין את הצעת האנטיסמיטים. לגזור על כל מכונני עסק של מסחר, להביא תעודה, כי מומחים הם. שני חברי הועד, הסוציאליסט על ד ערש וציר לשבת המסחר מוויין קיטשעלם, המה לברם התנגדו להצעה, אבל לריק, חבוי הועד רבו עליהם. גם שני באי-כח המניסטריום שישבו בוועד, התנגדו להצעה ויזכחו בדברים נכוחים, כי היא נזרה, שאין הצבור יכול לעמד בה. הרבר יובא עוד לפני הפרלום במועצת הממלכה ועל היהודים כנליציא להבון ולהשתדל לפני הקלוב הפולני, כי ידחה את

הצעה, כי רק בהם תלוי הדבר. אם יתוספו המה אל האנטיסמיטים והקלדיקלים והמשיכים ויתר המצדדים בזכות ההצעה אז יהיה הרוב בעד הגזרה. לנזול את המסחר מידי היהודים. לדעת את החפץ הצרור בהצעה הזאת די להגיד, כי רוח הפועל בוועד הזה הוא נכור עלילות-הדם ומויף החתימות ערנסט שניידר. הכל יודעים אמנם, כי רשע ופוש הוא האיש, אבל השפעתו רבה כי מלינוג הוא ומנהיג כל אגודות האמניות בוויין. בחירת רב. בקהלת זאלקווא נבחר - כפי שמודיעים אותנו - ורה"ג ר' פינחס רימא ל"מ האב"ד בחירוב לרב אב"ד.

השחיטה בוויין. כנודע במלה נציבות המדינה ע"פ רמז מלמעלה את אסור השחיטה, שנזרה מועצת העיר. ראשי העיר קראו תגר על זה לפני המניסטרוים הפנימי וכשם רחמי הנוצרים דרשו לרחם על הכהמות. המניסטרוים דחה עתה את קריאת התגר והשחיטה מותרת. עוד יפנו כוראי ראשי העיר אל ביה"ד הגדול, שעל הנהגת הממלכה. רומניא וגולי היהודים. ממשלת רומניא העמידה נדודי צבא על גבול רומניא, להסגיר את פליטי היהודים בידי וורסיהם. אותה רומניא עצמה, שמאנה להסגיר את המורדים מאנית פוטיעמקין בידי וורסיהם ותקבל את המורדים לארצה ותשתדל להמציא להם עבודה - מציבה חיל צבא על הגבול, להסגיר פליטי היהודים, שאינם מורדים כלל ושלא דרשה רומניא מידם להסגירם בידה. הלא רומניא היא. ואולם הלא גם אונגריא הליברלית עושה כן...

היהודים במועצות הערים ברוסיא. בידוע יצאו היהודים ממועצות הערים, יען אין האזרחים בוחרים בהם, כי אם שר הממשלה ממנה אותם מרעתו. הממשלה נתנה עתה פקודה, כי יכנסו במקום היהודים אלה מן הקנדידים הנוצרים, יהיה להם המועט היותר גדול בבחירות האחרונות. בקצת הערים ממאנים הנוצרים האלה למלאות מקום היהודים העלובים הזהרה. אחרי הזבח האחרון, שהיה בביאליסטאק, הזהיר מצביא הצבא, כי כאשר תמצא עוד כומכה בעיר ימסר את כל העיר ביד הצבא לשלול וכל היהודים אשר בקרבה שמד ישמרו, לא יחיו נפש. הזהרה דומה לזו הוציא שר הפוליציא בהוטל כי בצאתו החוצה יהרגו עבריו את כל דמוקרט, שיפגשו בתוך חמשים צעדים למרכבתו, היהודים שלחו אליו, לחלות פניו לבטל את הגזרה הקשה, כי הן עבריו חקוקים לא יכירו מי הוא דמוקרט ומי לא ויהרגו גם את הנאמנים לממשלה. על זאת ענה השר, כי אם אין הגזרה טובה בעיניהם ילוננו עליו באוני הגבוהים ממנו.

שביתת היום הראשון. מיום א' לחדש נובמבר- בר הבא והלאה יחול החוק החדש על אדות שביתת יום א' במסחר. על פיהו מותר יהיה לעסוק במסחר בערים ביום א' רק ארבע שעות, תחת שעד כה היו בתי המסחר פתוחים שש שעות. צירי משרתי המסחר בוויין עלו אל מניסטרי המסחר ועניני הפנים, לבקש מלפניהם, להחיש את ההכנות לחוק החדש. המניסטרוים ענו, כי מעט מעט תנהיג את השביתה הכללית במסחר, בפעם אחת קשה הדבר. ליהודים! כנליציא יהיה החוק הזה, שיביא ברכה לעמים אחרים, לפללה. עוד מכשול אחר לתגרנים בדרך חייהם. אין לך יום, שאין סללתו מרובה מחברו. היהודים בתחום המושב ברוסיא. לפי הרשימות הסטאטיסטיות, המוכנות ביד המניסטרוים הרוסי לפתרון שאלות היהודים, יושבים בתחום המושב 4.899.500 יהודים. כאלה חשבו תשעים % את שפת יהודית ללשונם. - הפולנים והיהודים התפשרו להקים יחד קנדידים לבית נבחר העם, למען עמוד לשמן לממשלה. שתחפון להכריח את יושבי פולן, לבחור רק כאנשים הטובים בעיניה. בווארשא טובנים כל היהודים לבחור בנחום סוקולוב עורך הצפירה.

וויטע והיהודים. וויטע, באי-כח רומניא כפורטט- מוט לדון על דבר השלום קבל פני. גדולי היהודים מאמריקה, שהתאוננו לפניו על צרות אחיהם ברוסיא. וויטע וורה, כי 850 חקים מיוחדים מציקים ליהודי רומניא ויבטיח להם להשתדל, להקל את עול היהודים ברוסיא. חלל נמצא. ככפר טריאנאווקא הסמוך להוסיאמין על גבול רומניא מצא משיגח המבס יהודי צעיר לימים

טובע בנהר. למול השמועה נסעו ששה יהודים מן העיר וקומיסיא מכית הפקודות וימצאו את הנמבע דקור בחרב ושנים עשר פצעים בגופו. הוא היה מגולי רומניא. מ. ק. צרת מהללי שבת. מעפריעם כאונגארן בידיעם אותנו: ראש ביה"ם הריאלי אמר לעשרה תלמידים מכני היהודים הלומדים בביה"ם, כי ישאלו את אבותיהם, אם רוצים הם שיכתבו בשבת וי"ש. חמשה מהם ענו, כי חפשה נתנן להם מחלול שבת. שנים השיבו, כי אבותיהם התירו את הכתיבה בשבת ושלשה אבות באו בעצמם ויגידו, כי בניהם יכולים לכתוב אף בריה ויה"כ. המענה הזאת לא ישרה בעיני המורים, שרצו להראות בזה, כי הם מן המתקדמים והמורים לא ראו בזה רק לב רע ורוח נשחתה. סוף הדבר היה, כי חמשת הנערים, שלא חללו שבת, קבלו תעודות טובות. כי הצליחו בלמודם. השנים, שהותרה להם הכתיבה, יצאו כפחי נפש, כי הוצרכו לחזור על למודים ולעמיד שנית על הכתיבה. והשלשה, שבאו אבותיהם לעינות פומבי נגד דת ישראל נשארו במדרגה הקודמת. אם יוסיפו עוד לבתיב בשבת היא שאלה.

החידה ההומבולית.

בהצפירה כתוב: "זה לא כבר הודענו, כי שר השוטרים בהוטל חליבניקוב הודיע בפקודתו לתושבי העיר כי יצוה לירות אל כל איש, אשר יזכר ממרחק חמשים פסיעות ל"יהודי המתכנה דימוקרט". עתה - כן כיתב ה' פטרישצב ב"סיק. אמ". - נודע, כי הארון חליבניקוב יש גם ברית סתרים עם שודרי ליל. ביום כ"ו יולי בלילה התנפלו על ה' דבוסקין, שבא מרונאטשוב איזה אנשי בליעל, ויכוהו ויגזלו מאתו את כיסו עם 85 רובל ויעלמו. דבוסקין, שלא ידע עוד את סדרי הוסל, מהר לצעוק חמס אל בית הפוליצייה. שם הבטיחוהו להקור דבר. יום המחרת 28 יולי עבר עליו במנוחה. אך ביום 29 יולי נקרא דבוסקין אל לשבת שר השוטרים, וחליבניקוב הציע לפניו את הדברים האלה: "הא לך את כספך. אנכי אשיבו לך אם תבטיח, כי לא תתאונן באוני איש, ואולם כאשר להבטחה יפתים קשה להאמין, ונה לי את חתימת ידך, כי איש לא שדר את כספך, והכסף אבד לך ואה"ב נמצא. אם תאות לזה תוכל לקבל את הלי' רובל ישלך. אם לא - אברתך בראשך". דבוסקין לא נתרצה לזה, ובלי משים תתעורר השאלה: איך נתגלגל הכסף מיד השוטרים ליד הארון חליבניקוב? ומדוע מצא לנהוץ להגן על השוטרים ולגנוז את כל העוכדא על דבר החמס? - ה"סין אמ". המביא את היריעה הזאת, מעיר על זה בדברים האלה: יש לנו רשות לדרוש בחוקה. כי מעשה חליבניקוב ימסרו לחקירה ודרישה תיכף ובלי משוא פנים. ומה גם כי ההתנפלות על דבוסקין ומנהג שר השוטרים יש להם כנראה איזה המשך-סתרים אל המודעה ע"ד הפקודה לירות ביהודים. על המודעה הזאת, שלא היתה עיר כמותה כבר הוגשה קובלנא, ויש תקוה, כי תתבטל. אך לע"ע שלחו תושבי העיר אל חליבניקוב סגל חכורד בבטשה לבלתי הרניז את העיר בפקודות כאלה. חליבניקוב קבל את הרפוטציה, שמע את דבריה, ויען תשובה מזהה מאד: - לו היו בידי אלף רובל, אוי נסעתי מזה. מה פשוט הרברים האלה? חליבניקוב בא להוטל זה מקרוב. הצעדים הראשונים שלו היו: (א) הודעה שתוצאותיה רמזו כאלף רובל. (ב) העלמת שודרי סתר. האם פסיעות כליות" כאלה צריך להשאיר בלי חקירה ודרישה?

נגב ולא רופא. אשה לבעלה החולה: הלא מצבך הודע, אשלחה לקרוא לך רופא. - הבעל: מוטב שיבא נגב ולא רופא. האשה לעצמה: מתוך החום ידברי - הבעל: אני יודע מה אני אומר; אם יבא נגב אדע מה חסר לי בצאתו, אבל בצאת הרופא, לא אדע מה חסר לי.

משדה הספרות והמדעים.

מיתת היקדים. עד כמה תחמאנה האממהות. שאינן מניקות בעצמן את ילדיהן נראה מזה, כי במקומות, שהאמהות בעצמן מניקות, ימותו רק עשרה

מקרב ולב עמיק הנני מביע ברכת מו"ט לרעי-אהובי
 מר צבי משה שאמר אשה מקראקא לנשואיו עם מרת
 מרים עהרליך מטארטוב.
 ליבוש רינגער כמשענסקאוויצע.

ממעמקי לבי אביע ברכת מו"ט לרעי מר שלמה
 אסטערזעמטצער לבאי בבית הארוסין עם מרת פרידא
 שמאקא מסקאלא.
 משה גראסקאפא.

מקירות לב ותום נפש אברך את ב"ד היקר מר
 חיים אייזענבערג ממאשיצקא, לנשואיו את בת מו"ט
 יחזקאל וואנג מרזעשוב. בברכת מו"ט.
 ישמאל געללעס מראבראמיל.

אני מברך בזה את מר משה פליין מקראקא לחתונתו
 עם מרת סאלע כושנער מפה, שהיתה ביום א' ישיבע זה.
 אברהם ראטה.

הנני מברך את ידידי מר שלמה זיספינד לחתונתו
 עם מרת מאַני קורץ מראַמבראווא.
 אברהם טהאלער מיאסלא.

מקרב לבי הנני מברך בברכת מו"ט את הנביר מר
 ברכיהו שמיש מפה לכלילת בנו ולחתנו הנכבד ר' יעקב
 משה קליינהענדלער לחתונת אחיו מר אשר. יתברכו ממעון
 הברכות!
 צבי אבן מראוואדוב.

בתשעה באב נאסף על ידי סך 1.20 לטובת הקרן
 הלאומית ואני יוילחם עי' המצפה למקום תעודתו.
 חנוך דיסענספלד מלאפאמין.

בגוף, אף שחרלה הנשימה. והיה, אם המית היא מות
 מרומה, יבלע הנוזל הנ"ל מהרה בדם וכל העיר יקבל
 צבע ירוק, גם העינים הברקנה כאכן הסמירה. ואם
 הוא מות אמת לא יבלע הנוזל בדם.

הנני מברך בברכת מו"ט את מחו' הנכבד מר ישמאל
 צבי ובנו מר בנציון וואַלמוס מסטריא לרגלי התאראש
 בתם מרת טוביה עם מר יוסף גרוסמן מראַזודאָל. ישבעו
 נחת מיוצאי חלציהם! יוש"ה מטורקא עיני סטרי.

הנני מברך את ידידי היקר מר מענדיל שלאסבערג
 מפעטשעניזין בברכת מו"ט לחתונתו עם מרת פערל
 אדלער בקאלויש. ישבעו רב טוב ונחת!
 ישראל לינדענבערג מדעלאטין.

בלב מלא רגשי אהבה וניל אברך בברכת מו"ט
 את הצמד הנעלה י"נ חתן המל"ג מר דוד יוסף רייז
 מליזענסק ליום באי בבית הנשואין עם מרת מלפה בת
 מויה משה רייז משענדישוב. הי כנין עדי עד!
 חיים יצחק אנטמאן ממאשיצקא.

ממעמקי לכבינו נברך בברכת מו"ט את המל"ג מר
 אפרים בראש מצידאקוב וסמוך למיעלעץ לארוסיו עם
 אחותו מרת חוה.

האחים אברהם וישראל ראָאב מליסיאניורא.
 מקרב ולב עמוק אברך את אחותי היקרה מרת פערל
 עב"נ מר מענדיל שלאסבערג בברכת מו"ט לנשואיהם
 שהיתה בשבוע הזה במאלוש.
 חיים אדלער מקאלויש.

אחרים ממאה ילדים בשנתם הראשונה ובמקומות שאין
 האמהות מניקות ימותו יותר מרביעית כל הנוולדים
 בשנתם הראשונה. בזוין מתי בשנת 1902 ל"ד אלף
 נפש אדם ובהן עשרת אלפים יונקים בשנתם הראשונה
 — קרוב לשלישית. סבת מיתה רוב הילדים היא
 המזון המקולקל הבלתי טבעי. הנשים הוויניות עדינות
 הן והן מהנהגות ב"נמוס", לבלתי הניק בעצמן את
 ילדיהן. מכריעות הן את ילדיהן למיתה ובלבד שלא
 ת בירנה על המאָדע. כל המוסר הזה אמור גם לנשי
 היהודים בגליציה הענית. מנהג הוא, שרוב הנשים
 היהודיות שוכרות להן מניקות, כי לדעתן לא נאה
 להן להניק בעצמן. ותוצאות המנהג המכוער והאכזרי
 הן לא רק מיתה הילדים במדה מרובה וצרות רבות
 סן המניקות הנכריות האנטישמיות, כי-אם גם חליים
 רעים לנשים העדינות. העובר על חוק הטבע לא ינקה.
 המית המדומה. רבים המקרים, שחולים, שכל
 האותות העידו עליהם, כי מתי וכבד הכינו קבורתם
 ואחרי כן הקיצו בארונם. האותות הנהוגים להכיר את
 המות אינם נאמנים אפא. הר"ר איקר בפאריז הוציא
 לאור ספר, שזכה לפרס מאת האקדמיה הפאריזית.
 בו הולך המחבר וחושב את כל הסימנים, שמכירים
 בהם את המות או את המת המדומה. והוא מביח,
 כי ברב אינם אהיה נאמנים. והוא המציא סמן נאמן
 להכיר בו את המות האמרי ואת המות המדומה.
 הוא זורק תחת עור המת מין נוזל (Fluorescein).
 והוא הויך לשמתו, כי במות מדומה עוד הדם טובב

ניי אינגעריכטעטע קראקווער
כשרה דאמפפוועלכוואארעןפאבריק
 מיט דער בעסטען מאדערנסטען מאשינע, ערציגט שענע, פרימא סאלא מי
 וועראנזער, ברוסט, שינקען, גרענווירסטעל א. ו. ווי. פערזעהען מיט הכשר
 של הכיריץ דפה. עמפסיעהלט צו ביללינסטען פרייווען.
 אויף פערלאנגען ווירד פרייווראנטע עט הכשר אינגעשיסט.
מנהם מענדל גלאזער.
Emanuel Glaser, Dampfselchwarenfabrik
 KRAKAU, Bozego-Ciala 8.

האנצערטוראמאפאו אונד פאנאגראף.

 ריעיגע אויסוואהל פאן יודישען אונד העב-
 ראישען פלאטטען אונד וואלצען נור פאם
 אונטערזייכעטען ספעציאלהויז צו בעזיעהען.
 עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט 10
 פלאטטען גראמאפאן, נור 85 פלאטטען
 פאנאגראף מיט 5 וואלצען גראמאפאן
 נור 8 פלאטטען פרייווראנטע גראמאפאן אונד פראנקא.
 ערסטע ספעציאלהויז פאן עכטען גראמאפאנען
 אונד פאנאגראפען ען גראס עט ען דעמאל.
Josef Wechsler, Krakau und Warschau
 (in Krakau Grodzgasse 71).

!! תם מה היא אומר מה זאת !!
 יואם איז דאס
"אכאטאל" ?
"אכאטאל" איז איין פאלישטענדיגער ערוואטץ פיר בוטטער עט שמאלץ
 האט דאס אויסזעהען וויא נאטורליכער איז אין יעדער
 קיבע אונעמבעהרליך צום קאכען, בראמען עט באקען, אונד וועגען זיינער
 וויבען כעשאפפעהייט אויך אויף בראד שמרייכבאר, ענטהאלט קיינע מיערישע
 סובסטאנצען אונד איז שטרענגס **כשר!**
 כל דכפין יקנה ויכול! דא עס זעהר בירליג איז אין האלב קילא פאקעט
 קאסטעט נור 80 העלער. וויר ביטטען נור אויף
 אונזערע ווארט מארקע, "אכאטאל" צו אכטען. וויר זינד אויך מיט הכשר פאן
 הדר"ג נפתלי הלברשטאם פערזעהען. ענגראסיסטען געוועהרען וויר ענט-
 שפרעכענרען ראבאטט.
Ochotnicki & Apter Chrzanów.
 Pflanzenbutter-Fabrik.

עראָל נאראנטורט
Kaufmännischer Fern-Unterricht!
 כונסיהויז (אללע סיטאָרען), האנדעלסקאָרעספאָרען, דייטשע שפראַכלעהרע.
 קויפֿט, רעכנען, האנדעלסקונדע, וואַרענקונדע, געאגראַפֿיע, שאַשרייבען, וועלטגעשיכטע.
 סטענאגראַפֿיע (אללע סיסטעמען) א. ו. ווי. קאָן ישרמאָנן אָדער בעזונדערע פֿאַר-
 קלענטיכע אים ברעפֿליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלענען.
 בייא בלייבנדיגער טיילנאָמען אָן 4 לערנאָכטער, סטענאגראַפֿיע גראַמאפֿיע.
Gründliche briefliche Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann.
 אנפאנגען נור געגען רעסורקאָרעטע. סראַסעקטע א 35 העלער. סראַסעקטע א 1.20 קר.
 Erstes commercielles Unterrichts-Institut. — Abteilung für briefl. Unterricht.
A. Weissmann, Podgórze-Krakau. H.-E.
 פיר דיא האנדעלסונדער אונעמבעהרליך! פערבעסערונג דער שטעלונג!

בעל תפלה געזוכט.
 דער פרוואט-בעטהויפֿעראיין, נוה
 שלום" אין ביעליץ זוכט איינען שיכטי-
 גען בעל מוסף, איינען י"ש, פֿיר ימים
 נוראים הבע"ל. האַנאַראַר נאָך איבער-
 איינקאממען. פראבע ווירד געווינשט, יע-
 דאָך בעקאממט נור דער אקצעפטיערער
 די שפּעטען. ערזעצט. — אנמעהרונגען ביז
 לאנגסטענס ר"ח אלול ביי הערן **Isaak**
Perlberg & Bielitz.
 יעקב יוייס. אָבמאָנ.

Der chemisch untersuchte, dabei behördlich für die Haut als vollkommen
 unschädlich befundene
„Haarvertilger“
 entfernt die bei Damen so unschönen und lästigen
HAARE IM GESICHT
 gründlich sammt Wurzel u. verleiht dem Teint auch noch natürliche Frische, Zartheit und Glätte. Preis 7 Kronen.
 Versandt überallhin durch:
I. SCHMIDEK, Budapest.
 VII., Nyár-utca 18.

פרנסה בכבוד!
 ימצא כל איש בכל מקום שהוא. כי יקנה
 לבחינה אלטונים מוויפֿים (Corallen)
 שאין להכירם נגר האמתיים במלא נימא. —
 דק המחיר יפריד ביניהם. תחת 200
 בהרים ישולם רק חצי בהר, בעד סך
 מצעד 20-30 בתרים נאכנאמען ישולם
 לבחינה כחורה ערובה ומסודרת למבירה
 מבל המינים, והמקבלה יראה שגר טוב
 בעמלו, כי יקפצו עליו הרבה זבוי, וירבה
 עמו פדות, כי יפנה ישר למוציאיהם
 ומביאיהם.
 Em. Maiersdorf Celluloidw.
 Podgórze Austria.
 הכסף יושב לבעליו, אם לא חיטב הסחורה.
פיר ברוכליידענדע
 דאָר קאלע הילפע אהנע אָפּעראַציאָן.
 פערלאַנגען זיא גראַמאפֿ אונד פראַנקא
 דיא נייא ערשיענענע בראַשיערע פאן
 פֿרייליך, ספעציאַליסט פֿיר ברוב-
 היידענדע אונד ערפינדער דער ק. ק. פאט.
 זאנראַוען, אין לעמבערג, גארדעצקא-
 נאסע 35.

Tsch

kenne für die Hautpflege, speziell um Sommersprossen zu vertreiben und eine zarte Gesichtsfarbe zu erlangen, keine bessere u. wirksamere medizinische Seife als die altbewährte

Bergmann's Lilienmilchseife (Marke: 2 Bergmänner) von

Bergmann & Co., Tetschen a/E. Vorrätig à Stück 80 Heller in den meisten Apotheken, Droguerien Parfümerien und Friseurgeschäften.

שו"ב נבקש

פה סאניטץ (הסמוך לקענטש) מבקשים שו"ב מומחה וי"א, ובהנאי שעוסק במלאכת הקודש הנ"ל לערך ג' שנים, עב"פ, ושיהי' בעל קורא וב"ת וקילו ערב יהי' ומה שצריך ליהן בעד החזקה יוגמר בעזר עליון פא"פ, וכי שנפשו חשקה לימול המשרת הנ"ל על שכמו, אזי בטיבו יפנה להח"מ עד משך ד' שבועות, ועוד זאת הננו מודיעים, שעלינו לשלם הוצאת בחזרה רק למי שיהי' נבחר מעדהנו, וע"ז באעה"ח בפקודה אנשי עדהנו היום ביום הוכפל בו כי טוב לסדר השמרון לעשות למען החיון פה סאניטץ יע"א

חיים געללער, גבאי רביהב"ג. אדרעסע: Heinrich Geller in Czanic Post Keti.

גימנוזיום עברי.

בית הספר אשר לנו פה הקים לו מטרה נכבדה, לחבר חנוך גמור בכל מיני הלמוד של הגימנוזיום עם ידיעה עמוקה בתורה נ"ך, דרוק, גמרא ומפרשים, התלמידים יחונכו ע"פ האמונה המסורה לנו, תלמידים מגליצא ופרוסיא, שאינם בקיאים בשפת אשכנז, מוכרחים להכנס פה למחלקת ההכנה לחדשים אחרים, להכין לגימנוזיום שלנו. מחיר הכמוד, המעון והמונות לתלמיד אחד מן המשים כתר ולמעלה לחדש. יתר הפרטים מודיע תמיד

Dr. M. Jung, Rabbiner Ung. Brod. (Mähren).

אינע הערצענסזאכע

פערלאנגט אין אללען מראפיקען נור ח. ל. שפיטש'ס ציגארעטטענהילזען אויס קראקוי. אינע גראסע אנצאהל יודישע ארבייטער פינדען דא איהר בראט, וואווי די קווא לימאט, זאווי די אויספיהרונג קיינעם וועגס אנדערען נאכשטע העלן. זובט דאך ניכט בלאס דעם פאראורטיילט וועגען יוסט פרעמדע אדער אויסלאנדישע פאבריקאטע, וועלכע ביי דערזעלבען וואלימאט טייערער קאסטען. די העררען ציאניסטען מאכע אין בעזאנדערס אויפמערקזאם, דאסס אין פאן יעדער שאכטעל איינען קרייצער דעם נאציאנאל פאנד צופיהרע.

Wyd.: | Naftali Hof. | S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

בהוצאת וברפוס של יוסף פלעסנער ושותפו בפאדנורווע י"ל בפעם הראשונה ספר

דקדוק שפת עבר מאת ברוך שפינוזה

הרגס לעברית דה. שלמה רובין

עם מבוא והערות מאת המתרגם ובראש הספר המונות המחבר והמתרגם. מחירו באוסטריה 2.50 קראנען, באשכנז 2 מרק, ברוסיא 1 רובל, הרוצה בהספר יפנה לבית הרפוס של

Josef Plessner & Co., Buchdruckerei Podgórze—Krakau.

דייטשאטץ: יעדעס שטיק זייפע מיט דעם נאמען "שיכט" איזט גאראנטיקט ריין אונד פריי פאן אירגענער וועלכען שארליכען בעשטאנדטיילען נאראנטיע: 25.000 קראנען צאהלט דיא פירמא געארג שיכט, אויססיג, יעדערמאן, דער נאכווייזט, דאסס איהרע זייפע מיט דעם נאמען "שיכט" אירגענער וועלכען שארליכען ביימענגונגען ענטהאלט.

שיכט-זייפע

(הירש-אדער שליססעלזייפע)

ערשפארט געלד צייט או. מיהע.

ערדאלט אונד שאנט די וואשע.

פיר יעדע וועשע אונד יעדע וואשמעמאדע דיא בעסטע אונד ביליגסטע.

גיכט שנעעווייסע וועשע. העכט דיא פארבען, מאכט זיא לויבטענדער אונד העללער.

ביים איינקויף אכטע מאן בעזאנדערס דארויף, דאסס יעדעס שטיק זייפע מיט דען נאמען "שיכט" אונד איינע דער שומצמארקען "הירש" אדער "שליססעל" מראנט.

Argent plague כסה חדש. Chinasilber

כבר נודעו בקצוי ארץ תהלוכות בית המסחר הגדול של הפירמא F. Kapelus, in Krakau, Autriche

אשר תתחרה בטוב הסחודה ובמקחיה נגד כל בתי חרושת המעשה, שבכל ארצות הבל, מאז הוסדה בשנת הרב"ה, וכל הנאים אתה בברית המסחר יראו שכר טוב בעמלם, ואלה המקחים, אשר תשים לפני הסוחרים והרובלים: 1 זוג מנורות בגודל 28 צנטימטר 5 כתרם; 32 צמ"מ 5.70 כתרם; 36 צמ"מ 6.40 כתרם. כפות, מזלגות, סכינים חדים 1.10 כ', מלחין 1.10 כ', קערה לפירות נכונה 2.30 כ', כוס לקידוש 1.40 כ', כוס לקידוש של כסף מזהב 5 כ', קנה בושם להברלה 1.40 כ', בתר מזהב לספר תורה 18 כ'. ציץ לס"ת 12 כ', יד לס"ת עם שרשרת 4 כ', מנורה לחנוכה, להשמש בשמן או בשעיה 4 כ', קערה לפסח 5 כ', כלי-נופה (Sucrers) 1.50 כ', כלי חמאה 1.50 כ' ועוד כלים בערך 1300 שונים למיניהם, שיש בהם להשתכר בעין יפה. המשלוח ע"פ נאכטאהמע נגד דם קדימה. דונמאות מצוירות ישולחו לכל דורש חפשי. בתב ולשון עברית לעברים

אכטונג! ניא!!! זענגערס שנעלל אכטונג!

הוביהרעכנער

מיט 25 מאבעללען

פיר דען נעשעפט'ס פערקעהר זאמט פרייז-בערעכנער

פראקטישער לעהרגאנג

דאס קוביקרעכנעז

אויף איינע לייבטספאסליבע מעטהאדע

אהנע צוהילפע איינעם לעהרערס גרינדליך צו ערלערנען.

פרייז 1 קראנע.

Verlag von

Amkraut & Freund, Buchhandlung Przemyśl, (Galizien).

בית מסחר הספרים הגדול בכל ארצות אנגליא של

ר. מאזין ושותפיו בלונדון

מבקש את כל המולי"ם, להמציא לו עפ"י הארריסה דלמטה אכטמפלר אהר מכל ספר חדש (משנת תרס"ד והלאה) בעברית או בזרנון והמחיר יושב בתודה. — הספרים ירשמו בקטלוגינו, ההולכים ונדפסים לעתים קרובות.

הננו קונים ספרים ישנים מכל המונים ולכן כל מי שיש לו כארה יאבה נא להודיענו.

דרשו נא את קטלוגינו:

הספרות הזרנגונית, המונחה וכו' Nr. 10

הלשונות, חנוך ולמור לכל Nr. 11

חיי נגינה ותוי זמרה לבית ולביהכ"נ Nr. 12

הספרות העברית החדשה והישנה וגם ספרי רומ"ל, שו"ת, פוסקים, דרוש וכו' Nr. 13, 14

החפץ בכל הקטלוגים הנ"ל ישלח 50 העללער להוצאות הפיסחה

R. Mazin & Co.

65 Old Montague Str. LONDON N. E.

ROSEN-PAPRIKA Szegediner I-a süss garantiert,

echt, anerkannt vorzügliche Qualität. Eigene Fächung per Kg. um 5 Kronen. Versand unter Nachnahme von 1 Kg. aufwärts postportofrei.

Versandtgesehaft von allerlei Landesprodukten

HAUPT A. RUDOLF

Budapest (Ungarn) VII. Ovodagasse 22.

איך זוכען

איינען שיכטיגען פאכמאן פיר זאך-אונד זייפען פאבריקאציען. שבת אונד יו"ט געשעפערט פאכלויטע דיא ביידיעס פערשטעהען ווערדען בעפאר-צונג. אפפערטע עט געהאלט-אנשפרי-כע צו ריכטען אן דיא ארמיניסטראציען דיעזעס בלאטטעס אונטער S. A.

מורה מבקש הוראות בשפה עברית, אשכנזית ופולנית, ומכין תלמידים אל בית הלמוד הרעאלי וגמנויה. יש לו תעודות, יפנות ע"פ כתובת.

Bromberg Josefagasse 4.

יצאו לאור הספרים:

I "שירי ציון"

קובץ 27 שירים ציוניים היותר מפורסמים בעברית, זרנגונית, אשכנזית ופולנית.

המחיר 80 הלר. על ניר משבח 50 הלר עם המשלוח. להקונים 25 אכטמפלרים רבט.

II "טרויער-ליעדער"

על מות הד"ר תאודור הירצל ז"ל בעברית וזרנגונית על ניר משבח.

המחיר עם המשלוח בלי המנגנונות 80 הלר " " " עם " " 50

להקונים 10 אכטמפלרים, רבט. מחיר המנגנונות לשירי ציון 20 הלר לכל שיר.

המחיר יושלם מראש. הספרים הנזכרים נשלחו כבר לאלה אשר שלחו את המעות עבורם.

הכתבת:

Verein «Zion», Nadworna, (Gal.)